

MASARYKOVA UNIVERZITA

Fakulta sociálních studií

Katedra politologie

„Přeběhlictví“ v české politice

Bakalářská práce

Eva Kostecká (UČO 385891)

Evropská studia – Politologie

Bakalářské studium

Imatrikulační ročník 2010

Vedoucí práce: doc. PhDr. Lubomír Kopeček, Ph.D.

Brno 2013

Prohlášení o autorství práce

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Přeběhlictví“ v české politice vypracovala samostatně a použila jen zdroje uvedené v seznamu literatury.

V Brně 6. 12. 2013

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Lubomíru Kopečkovi, Ph.D. za jeho cenné připomínky a komentáře a za čas věnovaný mé bakalářské práci. Dále pak děkuji mé rodině a přátelům za podporu.

Obsah

1	Úvod	4
1.1	Předchozí výzkum a cíle a otázky práce	5
1.2	Vymezení zkoumaného období a struktura práce	7
2	Vymezení pojmu a typologie	8
3	Působení poslance ve sněmovně a charakter jeho mandátu.....	11
4	Stranická disciplína a zákony proti „přeběhlictví“	13
5	Volební období 2002–2006	17
5.1	Ideová nesourodost a křehká většina	18
5.2	Shrnutí	22
6	Volební období 2006–2009	24
6.1	„Přeběhlíci“ z řad opozice a vznik Topolánkovy vlády.....	24
6.2	„Přeběhlíci“ ve vládních stranách a pád Topolánkovy vlády	27
6.3	Shrnutí	31
7	Závěr	33
8	Seznam zkratek.....	35
9	Seznam tabulek	36
10	Seznam příloh	36
11	Seznam použité literatury a zdrojů	36
11.1	Odborná literatura.....	36
11.2	Ostatní zdroje	38
	Příloha 1.....	45

1 Úvod

Označení „přeběhlík“ je v české společnosti vnímáno značně pejorativně a mnohdy je při označování poslance považováno za urážku. Nelze však všechny „přeběhy“ zařazovat do jedné škatulky. Každý se odehrával za jiných okolností a za pozměněného rozložení politických sil. Každý aktér měl ke svému jednání své důvody, které více či méně dokázal své straně a veřejnosti vysvětlit. „Přeběhlíkem“ častuje politická strana svého člena, resp. člena svého poslaneckého klubu, který její řady opustil v průběhu volebního období. Strana přichází na půdě Poslanecké sněmovny o jeden, někdy velmi důležitý hlas. Odtud také pochází onen, vcelku pochopitelný, negativní nádech tohoto pojmenování. To ale neznamená, že samotný přechod je a priori špatný skutek a „přeběhlík“ je „zločinec“. Každý politik, když vstupuje do politiky, má své cíle, kterých chce dosáhnout.

Zjednodušeně bychom mohli politické strany, resp. i jednotlivé politiky rozdělit na základě jejich chování a stanovených cílů do dvou skupin. Tu první představují politici, pro které je primární získat podíl na vládnutí. Snaží se dostat na post ministra a udržet se tam co nejdéle. Přičemž prosazování politického programu odsunuli až na druhé místo. Tento přístup se nazývá *office-seeking*. Druhá skupina politiků se účastní politické soutěže s cílem prosadit své programové body. Vhodnou cestou k jejich realizaci je bezesporu pracovat přímo v čele daného ministerstva, ale zisk této funkce nepokládají za nezbytný. Strana má totiž možnost prosazovat svůj program, aniž by měla zastoupení ve vládě. V tomto případě se jedná o *policy-seeking* přístup. (Říchová 2000: 125–128)

Kupříkladu tu tedy máme „politika-přeběhlíka“, který se rozhodl opustit svoji stranu v domnění, že mu tento krok přinese zisk v podobě nějakého významného postu, popřípadě že mu bude umožněno v takové funkci nadále setrvat. Jiný politik se může do role „přeběhlíka“ dostat za situace, kdy nehodlá ustupovat z původního programu. Strana se svým jednáním programu postupně vzdaluje, poslanec se nedrží stranické linie a z pohledu strany se ocitá v pozici „přeběhlíka“, „zrádce“.

V některých chvílích může poslanec zvolit cestu chovat se konstruktivně, což může v dané situaci znamenat třeba vyjádření podpory vládě, ačkoliv jeho strana stojí v opozici. Poslanec se může rozhodnout také podle toho, nakolik mu jeho chování přinese zisk u voličů, zda si polepší v preferencích.

Vedle těchto pohnutek však mohou existovat i jiné důvody k „přeběhnutí“, například korupce. Ačkoliv se o ní často mluví, ústavní právník Jan Filip (2006: 118–119) upozorňuje, že se jedná o těžko prokazatelné aktivity, jejichž aktéry je velmi obtížné nějakým způsobem postihnout. Podotýká navíc, že zejména situace, kdy je poměr sil ve sněmovně velmi těsný či vyrovnaný, dává vzniknout prostředí, které podle jeho názoru ke korupci přímo vybízí. Za takového stavu totiž může docházet k tzv. kupování poslanců skrze uplácení či nabízení jistých výhod nebo významných postů. O korumpování však mnohdy neexistují žádné důkazy a řešení případu tak končí v rovině spekulací a tvrzení proti tvrzení.

Označení „přeběhlík“ se v našem slovníku neobjevuje jen v posledních letech, ale setkáváme se s ním již od počátků formování současné české politické a stranické scény v 90. letech.¹ K jeho zpopularizování pak došlo zejména za působení druhé Topolánkovy vlády, tedy v období mezi lety 2007–2009. Pojem „přeběhlík“ však s koncem vlády nezmizel, právě naopak, slýcháme ho stále častěji a to nejen v důsledku chování některých poslanců, ale také díky médiím, jež si označení „přeběhlík“ přímo oblíbila. V první půli roku 2013 jsme se s tímto termínem setkávali ve sdělovacích prostředcích takřka denně. Nejčastěji byl skloňován v souvislosti s Věci veřejnými, resp. Liberálními demokraty, koaličním partnerem ODS a TOP 09.

1.1 Předchozí výzkum a cíle a otázky práce

„Přeběhlictví“ a politická defekce² jsou všeobecně a celosvětově rozšířenými jevy odehrávajícími se na všech úrovních demokratické politiky. Důkazem toho je značné množství výzkumů a článků publikovaných v různých zemích světa. S tímto fenoménem se můžeme setkat například v Itálii (Giannetti a Laver 2001; Heller a Mershon 2005), Brazílii (Desposato 2006), Japonsku (Kato a Kentaro 2009), Spojených státech amerických (Nokken 2009) či na Ukrajině (Thames 2007). Předmětem výzkumu byly taktéž poměry v postkomunistických státech, ve kterých se v průběhu 90. let stranické systémy teprve vytvářely a časté mezistranické přechody nebyly výjimečné, blíže k tématu například autoři

---

¹ Patrně nejznámějšími individuálními „přeběhlíky“ v 90. letech byli poslanci ČSSD Jozef Wagner a Tomáš Teplík. Coby opoziční poslanci podpořili vládní návrh státního rozpočtu. Nerespektování doporučení strany odnesli oba vyloučením z ČSSD i z jejího poslaneckého klubu. Hromadný přechod poslanců se uskutečnil v roce 1998. Uvnitř ODS se po vnitrostranických problémech zformovala protiklausovská frakce, která se v lednu 1998 odštěpila. „Přeběhlíci“, v čele s poslanci Janem Rumlem a Ivanem Pilipem, následně vytvořili novou stranu s názvem Unie svobody a založili vlastní poslanecký klub. Do něj přestoupila téměř polovina poslanců zvolených za ODS. (Kopeček 2010: 254, 309)

² Rozdíl mezi těmito pojmy je vysvětlen v následující kapitole.

Klíma (1998), Kreuzer a Pettai (2003) nebo Shabad a Slomczynski (2004). Jednou z nejvýznamnějších publikací zabývajících se tímto tématem je pak sborník *Political Parties and Legislative Party Switching* sestavený Williamem Hellerem a Carol Mershon (2009).

V českém prostředí se příspěvky na toto téma objevují prozatím ojediněle, jmenujme alespoň text Víta Šimrala *Politická defekce: Úvod do studia a výzkum v zemích Visegrádské čtyřky* (2007). Tato práce ale nebyla zatím nikde publikována. Mnohem častější jsou texty, které zkoumají personální stabilitu stran, tento jev může s „přeběhlictvím“ souviset, ale spíše okrajově. Výzkumy stranické stability se totiž zaměřují na poněkud odlišnou situaci. Nesledují přesuny volených zástupců v průběhu volebního období, nýbrž analyzují přechody, jež se uskutečnily po skončení jednoho a před začátkem dalšího období.

Práci, které by se zabývaly „přeběhlictvím“ a politickou defekcí na parlamentní úrovni v České republice, je prozatím poskrovnu. K vyplnění této mezery by mohla napomoci i předkládaná práce. Jejím cílem je zkoumat fenomén „přeběhlictví“ na půdě Poslanecké sněmovny, zaznamenat jeho četnost, analyzovat situace, za jakých k němu dochází, a zjistit, zda mu předchází politická defekce. Dále pak přiblížíme i motivace, jež k tomuto kroku „přeběhlíky“ vedly, a jaké důsledky mělo jejich jednání. Vyzkoušíme základní znaky „přebíhání“ a pomocí jednoduché typologie, kterou představíme v následující kapitole, určíme, o jaký typ přechodu se jednalo. Také nás budou zajímat snahy, jak výskytu tohoto jevu zabránit či ho alespoň omezit, a to na příkladu České republiky.

Upozorňujeme, že se vyhneme diskuzi, zda lidé volbou v poměrném volebním systému odevzdávají svůj hlas spíše politické straně či jednotlivým kandidátům. S tímto problémem se dále pojí otázky, zda má lidmi zvolený zástupce právo opustit v průběhu volebního období svoji stranu a zda chápat „přeběhlictví“ jako zradu na voličích. Není cílem předkládané práce ubírat se naznačeným morálním směrem a rozbor zmíněných otázek přenecháme jiným.

Pro účely této práce jsme si stanovili dvě otázky:

Jaký typ přechodu se vyskytoval nejčastěji?

Jaké důsledky „přeběhlictví“ přineslo?

1.2 Vymezení zkoumaného období a struktura práce

Zkoumané období jsme si z důvodu omezeného rozsahu práce vymezili roky 2002–2009. Zaměříme se tedy na dvě volební období 2002–2006 a 2006–2009.³ Vládní koalice sestavené v těchto letech byly charakteristické křehkou sněmovní většinou 101, resp. 100 hlasů. V situaci, kdy je při hlasování důležitý každý hlas, stává se fenomén „přebíhání“ či přetahování poslanců aktuálnějším, přičemž jediný přechod může výrazně narušit poměr sil mezi vládou a opozicí. Během těchto dvou období se navíc v čele vlády vystřídaly dvě proti sobě obvykle soupeřící strany ČSSD a ODS, což nám může poskytnout komplexnější pohled na věc.

Vedle rozsahového omezení vynecháváme období 1992–1996 také proto, že jednak volby 1992 probíhaly ještě za existence ČSFR, a jednak se politická scéna teprve stabilizovala a přechody mezi stranami a poslaneckými kluby tak byly poměrně časté. Zkoumat „přeběhlictví“ a defekci by nemělo příliš smysl ani během let 1998–2002, ačkoliv již byla politická scéna do jisté míry stabilizovaná. Vládnutí ČSSD se tehdy opíralo o tzv. opoziční smlouvu uzavřenou s ODS. Dohoda spočívala v toleranci menšinové vlády ČSSD, ODS mj. zavazovala k tomu, že během volebního období nevyvolá ani nijak nepodpoří hlasování o nedůvěře vládě. Spolupráce ČSSD a ODS měla za následek, že se jen těžko mezi těmito, za jiných okolností rivaly, hledala jasná hranice. (Fiala a Mikš 2006: 42, 60) Menšinová vláda navíc musela pro každý zákon hledat podporu i u ostatních stran, málokdy se tak stalo, že by probíhala velmi těsná hlasování (Syllová et al. 2008: 116). Za takové situace případné přechody nenabývaly většího významu, z toho důvodu se těmito roky zabývat nebudeme. Období 1996–1998 a 2010–2013 vynecháme rovněž z rozsahových důvodů.

Pro účely této práce nejprve definujeme pojem „přeběhlík“ a představíme typologii politického „přeběhlictví“. Následně připomeneme základní znaky českého politického systému, fungování Poslanecké sněmovny, včetně postavení poslanců a charakteru mandátu. Věnovat se budeme rovněž stranické stabilitě a jejímu vynucování, na to navážeme několika příklady návrhů „protipřeběhlických“ zákonů. Ve dvou hlavních kapitolách rozebereme dvě legislativní období 2002–2006 a 2006–2009, ve kterých se zaměříme na

---

³ U druhého volebního období nereflektujeme posledních několik měsíců před volbami 2010. Vzhledem k existenci úřednické vlády a zejména poloparalýze sněmovny, která nastala po zrušení předčasných voleb 2009. V těchto velmi specifických podmínkách se vyskytl větší počet přechodů a řada věcí, včetně rozdílu mezi vládou a opozicí, se stírá a stává se poněkud nepřehlednou pro hodnocení.

výskyt „přebíhání“. Abychom lépe poznali motivace „přeběhlíků“, budeme jednotlivé aktéry citovat z proslovů, rozhovorů, prohlášení, jež poskytli médiím nebo je pronesli ve sněmovně. Tyto citace budeme čerpat převážně z databáze Anopress IT, která obsahuje novinové, časopisecké i internetové zdroje, přepisy rozhlasových relací atd., a ze Společné česko-slovenské digitální parlamentní knihovny. Ta je umístěna na internetových stránkách Poslanecké sněmovny a lze v ní dohledat záznamy hlasování, stenoprotokoly, sněmovní tisky a další. K oběma kapitolám vypracujeme dílčí shrnutí. V závěru odpovíme na stanovené otázky a získané poznatky shrneme skrze typologii.

2 Vymezení pojmu a typologie

Pojem „přeběhlík“ je v poslední době velmi populární, do popředí se však dostávají i další, emotivněji zabarvená označení. Sami politici se snaží oživit své projevy, přicházejí s novými pojmenováními a my tak slýcháme o rebelech, „zrádcích“, „odpadlících“ či dokonce o uprchlících (ČT 1, 29. 4. 2012). Především však záleží na úhlu pohledu a na tom, jaký vztah je mezi danou stranou, resp. jejím členem a „přeběhlíkem“, tedy jestli tuto stranu politik opouští nebo do ní přichází. Před několika lety to s nadsázkou shrnul Miloš Zeman: *„...když se jedná o ‚přeběhlíky‘ do vašeho tábora, tak jsou to vždycky konstruktivně smýšlející poslanci (...) a když se naopak jedná o ‚přeběhlíky‘ z vašeho tábora, tak jsou to zrádci, samozvanci a zaprodanci“* (ČT 1, 7. 1. 2007).

Jak upozorňuje Petr Pithart, existují také situace, za kterých bychom si měli „přeběhlíků“ naopak vážit a respektovat je. S ohlédnutím na dobu tzv. opoziční smlouvy poukazuje na fakt, že je pro zemi velmi důležité mít silnou a demokratickou opozici. Jestliže pak člověk svoji stranu „zradí“ za účelem vytvoření silné opozice, nelze ho podle Pitharta nazývat „přeběhlíkem“. (HN, 4. 1. 2007) Politologové Hloušek a Kopeček (2012: 68) nabízejí další terminologickou alternativu a tou je politický, resp. poslanecký „turista“.

V textech českých autorů převládá snaha se negativně zabarvenému pojmu „přeběhlík“ vyhnout a zachovat neutrální pohled, případně pojem ohraničit uvozovkami. Autoři proto raději volí různá synonyma, jako například přestup, přechod, změna politické afiliace, změna stranické příslušnosti, která se objeví i v tomto textu. Používání pojmu „přeběhlík“ je však podle nás natolik rozšířené a v našem slovníku pevně zakořeněné, že nemá smysl se mu

vyhýbat. Nicméně z důvodu negativních konotací, které neustále vyvolává, zůstaneme i my u užívání uvozovek.

V zahraniční, anglicky psané literatuře se nejčastěji setkáváme s pojmem *party-switching*, tedy jednoduše změna strany či přechod do ní. Dalšími obraty, které se v textech objevují, jsou například (*political*) *defection* (doslova přeběhnutí) nebo umírněnější *to shift his/her partisan allegiance*, což v překladu znamená změnit stranickou příslušnost. Méně často jsou aktéři pojmenováni jako *institutional nomads* (kočovníci) a *political tourists* (turisté) (Shabad a Slomczynski 2004). Ve Velké Británii a v dalších zemích Commonwealthu se užívají termíny *crossing the floor*, resp. *floor-crossing*, *carpet-crossing*, čili přejít podlahu, *partyhopping* (přeskočení mezi stranami), *dispute* (rozpor) a *waka-jumping*⁴. Avšak spojení *crossing the floor* někdy odkazuje k pouhému hlasování s opozicí a nejedná se tak přímo o změnu stranické příslušnosti. (Janda 2009; Parliament of Australia 2005)

Dostáváme se tak k otázce, koho vlastně označovat za „přeběhlíka“? „Přeběhlictví“ je obecně chápáno jako přechod z jedné strany do jiné. Běžně se tak ale označuje také odchod poslance z klubu, přestože poslanec členem strany zůstane. My tento pohled sdílíme. Vlastní poslanecký klub je pro politickou stranu natolik důležitou institucí, že i odchod z klubu považujeme za „přeběhnutí“. Vzhledem k tomu, že se tato práce věnuje prostředí Poslanecké sněmovny, jsme si „přeběhlíka“ definovali takto: „Přeběhlíkem“ je poslanec, jenž opustil svoji stranu či klub strany, za kterou byl zvolen do Poslanecké sněmovny.

Druhý pojem, který se v textu bude objevovat, je politická defekce, přebíráme ho z práce Víta Šimrala (2007). Ten jím označuje situaci, kdy poslanec hlasuje v rozporu se stranickou linií. Poslanec svým odlišným chováním demonstruje svoji nezávislost a „autonomizuje“ se od svých kolegů (Hloušek a Kopeček 2012: 69). Přičemž proces „autonomizace“ může, ale nemusí vyvrcholit odchodem ze strany či klubu. Sledovat veškerou defekci by pro nás bylo časově velmi náročné, zaměříme se tudíž pouze na klíčová hlasování.⁵ Výskyt politické defekce je pro nás pouze doplňující údaj, který nám může přiblížit poměry panující uvnitř stran i ozřejmit další okolnosti „přebíhání“.

---

⁴ Toto označení se používá na Novém Zélandu, viz například článek „Maori Party vote vital to save 'waka-jumping act'“ (The New Zealand Herald, 23. 10. 2005). Waka je kánoe používaná Maory, čili *waka-jumping* znamená přeskakovat mezi kánoemi.

⁵ Například hlasování o důvěře, resp. nedůvěře vládě, o návrhu státního rozpočtu, při volbě prezidenta, o zákonech, které si vláda výslovně stanovila jako prioritu nebo s nimiž spojila žádost o vyslovení důvěry.

Američtí politologové William B. Heller a Carol Mereshon ve své knize *Political Parties and Legislative Party Switching* (2009: 8–10) jako teoretický rámec využívají přehlednou typologii přechodů. Autoři v ní rozlišují čtyři základní kategorie, které pak dále člení na jednotlivé typy. Prvním kritériem, jež uvádějí, je *směr*, kterým přechod probíhá, tedy směrem dovnitř strany (*inswitch*), nebo ze strany ven (*outswitch*). V prvním případě „přeběhlík“ jednu stranu opouští a následně vstupuje do jiné. V tom druhém „přeběhlík“ opouští svoji stranu, do žádné jiné strany nevstupuje a stává se nezařazeným poslancem.

Dále rozlišují přechody podle jejich *dopadu na počet politických stran* či skupin v parlamentu. Zde jsou čtyři varianty. Počet stran zůstane stejný, počet se zvětší, když se některá z nich rozštěpí (*fission*), počet se zmenší v důsledku sloučení stran (*fusion*) nebo vznikne zcela nová strana, což počet stran nějakým způsobem naruší (*start-up*).

Třetím hlediskem klasifikace přestupů je rozlišení na základě *vzájemného načasování*. Pohyby mohou mít podobu individuální (*solo*), nebo hromadné akce (*simultaneous*), ta hromadná probíhá současně a mnohdy je někým koordinována. Mezi oběma typy stojí ještě jeden typ (*near-simultaneous*), který zahrnuje přechody odehrávající se v blízkém čase.

Poslední, čtvrtou kategorií jsou přechody založené na *stupni schopnosti vykonat svobodnou volbu*, tedy do jaké míry se dá jednání daného jednotlivce označit za svobodné a dobrovolné. Chování „přeběhlíka“ může být jednak dobrovolné (*voluntary*), jednak ovlivněno různými pravidly, například jednacím řádem parlamentu (*rule-driven move*). Pod dobrovolné chování spadá i vyloučení ze strany. A to z důvodu, že každý člen si jistě dobře uvědomuje, co činí a jaké může mít jeho jednání následky. Vyloučení je tak fakticky důsledkem jeho svobodné volby.

Tato typologie je dobře srozumitelná a shrnuje základní situace provázející „přeběhlictví“. Kvůli určitým českým specifikům a účelům této práce jsme se však rozhodli pro její modifikaci. Jak jsme již zmínili, sledujeme fenomén „přebíhání“ na půdě sněmovny a během dvou volebních období, jež se vyznačovala těsnými vládními většinami. Vládní většina je zpravidla tvořena poslanci, kteří náleží do klubů vládních stran. „Přebíhání“ mezi kluby může schopnost utvářet tuto většinu narušit. Proto je pro nás významné jak „přebíhání“ mezi stranami, tak také mezi kluby, z toho důvodu typologii přechodů rozšiřujeme i na přestupy mezi poslaneckými kluby. Z původní typologie ponecháváme první dvě kategorie – směr „přebíhání“ a vliv na počet stran/klubů. A přidáváme ještě jednu vlastní, a to podle vztahu, jaký zaujímá „přebíhající“ poslanec k vládě. Zda odchází ze strany/klubu strany, která se

podílí na vládnutí či zda opouští stranu/klub strany stojící v opozici. Tuto kategorii zavádíme právě kvůli existenci křehkých vládních většin, kdy odchod někdy i jednoho vládního poslance může znamenat rozpad této většiny a vést i k pádu celé vlády.

Tabulka 1 Typologie „přeběhlictví“

Přechod podle	Typ přechodu	Definice
Vztahu k vládě	<i>Od vlády</i>	Poslanec opouští klub strany/stranu, která se účastní vlády.
	<i>Od opozice</i>	Poslanec opouští klub strany/stranu, která stojí v opozici.
Směru	<i>Dovnitř</i>	Poslanec odchází z klubu/strany a vstupuje do jiného.
	<i>Ven</i>	Poslanec odchází z klubu a stává se nezařazeným nebo ze strany.
Dopadu na počet stran/klubů	<i>Mezi stranami/kluby</i>	K přesunu dochází mezi stávajícími stranami/kluby a jejich počet zůstává stejný.
	<i>Rozpad</i>	Strana/klub se rozpadá a vznikají dvě či více nových stran/poslaneckých klubů.
	<i>Sloučení</i>	Dvě či více stran/klubů se sloučí dohromady a vzniká jedna nová strana/klub.
	<i>Vznik nového</i>	„Přeběhlíci“ z více různých stran/klubů se spojí a vytvoří novou stranu/klub.

Zdroj: Adaptace autorky na základě typologie Hellera a Meršona (2009: 8–10).

3 Působení poslance ve sněmovně a charakter jeho mandátu

V České republice má zákonodárnou moc ve svých rukách Parlament, přičemž mnohem důležitější než horní komora je dvousetčlenná Poslanecká sněmovna. Její postavení a činnost jsou zakotveny v Ústavě, další podrobnosti k vnitřnímu chodu sněmovny pak nalezneme v Jednacím řádu PS (Zákon č. 90/1995 Sb.). Ústava mj. definuje hlasovací většiny. Jedná se o nadpoloviční většinu přítomných poslanců, jejíž souhlas je potřeba pro přijetí návrhu. Tato většina postačuje také při vyslovování důvěry vládě, bez ní vláda padá. V některých případech je pro odsouhlasení nutných hlasů 101, například když se rozhoduje o návrhu, který byl předtím zamítnut Senátem či vetován prezidentem, nebo když se hlasuje o nedůvěře vládě. Co se týče výkonu poslaneckého mandátu, nejsou poslanci vázáni žádnými příkazy a vykonávají ho osobně a v souladu se složeným slibem (Ústava ČR: Hlava II. a III.).

Jinak řečeno mandát poslance je volný.⁶ Poslance při rozhodování nesvazují žádná nařízení. Ani to, že je členem politické strany nebo klubu, ho k ničemu právně nezavazuje. Svůj mandát tak vykonává zcela nezávisle a na základě svého nejlepšího vědomí a svědomí a řídí-li se doporučeními z řad strany či klubu, jde o jeho svobodnou vůli. (Syllová et al. 2008: 110)

Poslanec se tedy rozhoduje svobodně a má tři možnosti, jak o předloženém návrhu hlasovat – ano, ne, zdržet se. Ústavní právník Jan Wintr (2010: 270) se dále zmiňuje o tzv. měkkém ne. Tím Wintr označuje situaci, kdy se poslanec hlasování zdrží, což ale ve výsledku znamená totéž, jako kdyby hlasoval proti návrhu. Pokud totiž Ústava nestanoví jinak, stačí ke schválení návrhu nadpoloviční většina přítomných poslanců. Poslanec tak svou přítomností ovlivňuje, tedy zvyšuje, počet hlasů, jež je pro přijetí usnesení potřeba, a jeho zdržení tak ve skutečnosti znamená „ne“. Vedle toho se setkáváme s výrazem tichá podpora, který bychom mohli označit jako „měkké ano“. Tichou podporu vyjadřují poslanci tak, že před hlasováním opustí jednací sál sněmovny a sníží tak počet hlasů potřebných pro přijetí návrhu.⁷

Zvolení poslanci se mohou na základě příslušnosti k politickým stranám sdružovat v poslaneckých klubech a nezáleží na tom, zda jsou členy dané strany nebo pouze kandidovali na její listině jako nezávislí. Každá politická strana může mít ve sněmovně jeden klub. Prostřednictvím svých klubů mohou strany ovlivňovat dění v PS, především pak při vytváření nové legislativy. Navíc každý poslanecký klub získává určité výhody, ať už jde o technické zázemí, prostory určené ke schůzím klubu, finanční příspěvky či možnost zasáhnout do pořadu schůze.⁸

Členství v klubu ale není pro poslance povinnost, dojde-li uvnitř klubu k rozporům, může poslanec svůj klub opustit a přestoupit do jiného nebo se může stát nezařazeným poslancem. Toto jednání je možné díky zmíněné volnosti mandátu. Během volebního období

---

⁶ Ústava první republiky také zaváděla volný mandát, ale přesto bylo možné poslance mandátu zbavit. Ve chvíli, kdy poslanec svoji stranu z důvodů nízkých a (nebo) nečestných opustil, mohl mu být jeho poslanecký mandát odebrán. Dělo se tak na základě principu vázaných kandidátních listin, podle kterého byl hlas voliče přisuzován straně a ne kandidátovi. Proto byl i mandát poslance spojován s mandátem strany, a když přestal být poslanec členem strany, mohl volební soud rozhodnout o ztrátě jeho mandátu. Vedle toho fungovala praxe podepisování tzv. reversů, jež spočívala v uzavření dohody mezi poslancem a jeho stranou o tom, že se vzdá svého mandátu, opustí-li stranu i z jiných důvodů. (Syllová et al. 2008: 111–112) Za socialismu byl zaveden mandát imperativní, poslanci byli odpovědní lidu, který je zvolil a který je také mohl z funkce odvolat (čl. 39 Ústava ČSSR). Ve skutečnosti byli odvolávání Národní frontou.

⁷ O tichou podporu jde například také, když nevládní strana podporuje při hlasování menšinovou vládu, aby ta měla většinu.

⁸ Blíže k podmínkám existence klubu v deváté části Zákona o JŘPS.

tak mohou ve sněmovně vznikat nové kluby či dokonce politické strany. Nezařazený poslanec ale přichází o některé z výhod, jež mu byly na základě členství v klubu poskytovány.

Nyní se dostáváme k tomu, proč nás vlastně poslanecké kluby a nezařazení poslanci zajímají. Zmínili jsme, že i odchod poslance z klubu znamená „přeběhnutí“. V českých poměrech není neobvyklé, že je rozložení politických sil ve sněmovně velmi těsné. Odchod byť i jednoho poslance z klubu, tak může zcela zásadně změnit poměr sil, ať už ve prospěch vlády nebo ku prospěchu opozice, což ve výsledku může vést i k pádu vlády. Za stavu nejtěsnějšího poměru politických sil se tak může jedna osoba dostat do role pomyslného jazýčku na vahách. Víme, že výkon mandátu poslance je nevázaný, jak si tedy mohou strany zajistit poslušnost svých poslanců v PS, aniž by narušovaly volnost mandátu?

4 Stranická disciplína a zákony proti „přeběhlictví“

Wintr (2010: 322) poznamenává, že poslanecký klub funguje na základě určitých stanov a má za úkol koordinovat práci svých poslanců. Jsou proto pořádány schůze klubu, na kterých se sladují stanoviska jednotlivých členů. Stanovy klubu mohou definovat podmínky, za jakých bude klub hlasovat jednotně. Například při některých hlasováních bude klub postupovat jednotně, jestliže se na tom shodnou dvě třetiny členů. Wintr ovšem připomíná, že tato závaznost je pouze politická a ne právní.⁹ Po poslanci je tak požadováno dodržování disciplíny.

To, že je disciplína v politice nutná, zdůrazňuje mj. italský politolog Giovanni Sartori (2001: 106–107, 192). Podle jeho názoru nemůže parlamentní demokracie fungovat bez tzv. parlamentně způsobilých stran, tedy stran relativně soudržných a disciplinovaných. V působení těchto stran Sartori vidí zcela nezbytný předpoklad pro funkčnost parlamentních systémů. Aby mohla vláda vládnout, potřebuje v takovém systému stabilní podporu v parlamentu a od disciplinované vládní strany se tak očekává, že bude při hlasování jednotná. Důraz na disciplínu stran, resp. poslaneckých klubů pak roste především za stavu, kdy vláda v parlamentu disponuje křehkou většinou.

---

⁹ Fakticky jde spíše o důrazné doporučení, protože, jak jsme uvedli výše, poslanec není podle Ústavy vázán žádnými příkazy. Za případné porušení těchto doporučení mohou následovat politické sankce, například vyloučení z klubu (Wintr 2010: 322). Což, vedle dobrovolného opuštění klubu, představuje druhou cestu, jak se stát nezařazeným poslancem.

U projednávání méně důležitých návrhů klub hlasovací disciplínu povětšinou nevyžaduje. Avšak v případě, že se hlasuje o klíčových návrzích a poslanec má odlišný názor, musí být schopen si ho obhájit (Vodička a Cabada 2011: 320–321). Při některých hlasováních, např. vyjádření (ne)důvěry vládě, ale není rozdílný postoj zpravidla akceptovatelný. Hlasování v rozporu s rozhodnutím poslaneckého klubu tak v tomto případě obvykle představuje neodpustitelnou zradu, která bude pravděpodobně potrestána.

Strany se snaží udržet disciplínu a omezovat „přeběhlictví“ převážně použitím vlastních vnitrostranických pravidel. Je pak tedy jen na stranách samotných, jakým způsobem pravidla nastaví a jak účinně si dokážou hlasovací disciplínu u svých členů vynutit.¹⁰ Nesmí však být narušována vnitrostranická demokracie. Některé strany požadují, aby byl problém „přeběhlictví“ zakotven v legislativě, a usilují o přijetí „protipřeběhlických“ zákonů. V takových opatřeních bývá uvedena sankce, která následuje po tom, co poslanec během volebního období přestoupí k jiné straně.

Jak jsme uvedli v úvodu, politickou defekci či „přeběhlictví“ lze nalézt v parlamentech různých zemí, stejně tak se i jinde objevují snahy zamezit výskytu tohoto fenoménu. Zákony, jež jsou proti „přebíhání“ zaměřeny, najdeme i v některých demokratických státech v Evropě. Janda (2009: 4) zmiňuje Bulharsko, Maďarsko či Portugalsko. Například v čl. 160 portugalské ústavy je uvedeno, že člen Shromáždění, tedy poslanec, ztrácí svůj mandát ve chvíli, kdy přejde k jiné straně, než za kterou kandidoval ve volbách. Ústava tak fakticky zavádí imperativní mandát. (Constitution of the Portuguese Republic). Ovšem Sartori (2001: 194) hodnotí tento způsob potrestání jako nepřiměřený a navrhuje mírnější trest. Podle něj by stačilo, kdyby poslanec mohl odejít ze strany, ale již by nesměl v průběhu volebního období vstoupit do jiné a musel by zůstat nezařazeným.

S legislativními návrhy namířenými proti „přeběhlíkům“ jsme se setkali také v českém prostředí. K uzákonění takových právních úprav by však bylo nutné novelizovat Ústavu, konkrétně čl. 25, v kterém jsou uvedeny způsoby zániku mandátu poslance nebo senátora. Úpravami by však zcela jistě musely projít i další články Ústavy a také Jednací řád PS. Doposud nebyl žádný takový zákon přijat, připomeňme si alespoň některé návrhy.

---

¹⁰ Hlasovací disciplína ale nemusí být vždy vynucená hrozbou trestu. Sartori (2001: 192) rozlišuje čtyři případy, proč poslanec hlasuje v souladu se stranickou linií: 1. vynucená disciplína (ze stranického ústředí), 2. spontánní disciplína (soudržnost), 3. racionální disciplína (vyplývá z vlastního zájmu udržet například vlastní jednobarevnou vládu), 4. disciplína z nákazy nebo jako zpětná vazba (potřeba držet při sobě proti jiným disciplinovaným stranám).

V roce 1997 podal poslanec Miroslav Sládek (SPR-RSČ) spolu s několika dalšími poslanci návrh novely Ústavy. Návrh spočíval v tom, že pokud poslanec vystoupí nebo je vyloučen z klubu politické strany, za kterou byl zvolen, jeho mandát zanikne. Sládek argumentoval tím, že volič se ve volbách rozhoduje hlavně pro stranu, a když ji pak poslanec v průběhu volebního období opustí, nemůže tak již objektivně reprezentovat své voliče. Proto by měl sněmovnu opustit a na jeho místo by nastoupil náhradník. (PS PČR, 2. 4. 1997) Vláda k návrhu vydala nesouhlasné stanovisko a upozornila, že tak, jak je návrh postaven, omezuje svobody poslance a odporuje tak základním demokratickým principům (PS PČR, 2. 5. 1997). Stejný postoj zaujala i sněmovna a návrh byl hned v prvním čtení zamítnut (PS PČR, 9. 7. 1997a).

Mezi jinými novelu předloženou republikány podpořil například poslanec Vojtěch Filip (KSČM), který o rok později přišel s podobným návrhem (PS PČR, 9. 7. 1997b). Filip spolu s dalšími komunistickými poslanci navrhoval, aby politická strana mohla k Ústavnímu soudu podat návrh na zrušení mandátu „přeběhlého“ poslance. Přičemž „přeběhlíkem“ byl v tomto textu chápán poslanec, *„který v rozporu s dobrými mravy přestal být členem strany, na jejíž kandidátní listině byl zvolen nebo přestal být členem jejího poslaneckého klubu a přestal respektovat volební program strany nebo hnutí, který reprezentoval ve volbách“*. Politické strany podle předkladatelů svojí nestabilitou narušovaly politický systém a tím i fungování parlamentní demokracie. Zamýšlená novela tak měla za cíl zajistit stabilizaci systému. (PS PČR, 17. 7. 1998) Také tento návrh neprošel v PS ani prvním čtením. Podporu získal mezi všemi poslanci KSČM a několika sociálními demokraty. (PS PČR, 15. 10. 1998)

Komunisté předložili v roce 2007 takřka totožný návrh jako v roce 1998. V pozměněné novele byl pověřen rozhodnutím o ztrátě mandátu Nejvyšší správní soud a ztráta křesla se týkala nejen poslance, ale také senátora. (PS PČR, 8. 2. 2007) Vláda návrh ústavního zákona projednala a opět doporučila sněmovně vyjádřit s tímto tiskem nesouhlas. Mezi důvody k zamítnutí mj. uvedla, že poslanci a senátoři jsou při výkonu svého mandátu vázáni slibem a ne vazbou na svou politickou příslušnost. Dále pak, že navržená právní úprava je v rozporu s Listinou základních svobod z důvodů postihu za změnu politického smýšlení a možného narušení svobodné soutěže politických sil a že při řešení sporu před soudem by došlo ke zpolitizování této nezávislé instituce, což je nepřípustné. (PS PČR, 12. 3. 2007) Také Nejvyšší správní soud podal k věci své stanovisko, ve kterém uvedl, že takovéto případy by nebyl

schopen řešit a ani by nebylo možné, aby je řešil (PS PČR, 25. 4. 2007a). Ani tento návrh zákona nepustila sněmovna dál (PS PČR, 25. 4. 2007b).

Poslanci KSČM se podobný zákon pokusili prosadit znovu v letech 2009 a 2012 (PS PČR, 7. 4. 2009, 21. 3. 2012). Po zákonu proti „přeběhlíkům“ volal jednu dobu také předseda ČSSD Paroubek poté, co dva jeho poslanci, Melčák a Pohanka, opustili klub a umožnili vznik vlády ODS (Právo, 22. 1. 2007).

Snahy novelizovat Ústavu byly doprovázeny rozpravami o roli politických stran, imperativním a volném mandátu, poslaneckých slibech, reprezentování vůle voličů, svobodě politických názorů, politizaci justice a podobně. Body zamezující „přeběhlictví“ se nakonec do Ústavy prosadit nepodařilo.

Další variantou, jak zabránit „přebíhání“, je sepisování různých kodexů. V roce 2005, v reakci na korupční kauzu Kořistka, vypracoval předseda sněmovny Lubomír Zaorálek poslanecký kodex.¹¹ Podepsání kodexu bylo dobrovolné a vedle bodů mířených proti korupci v něm bylo uvedeno, že se poslanec *„zavazuje v průběhu jednoho volebního období nezměnit členství v poslaneckém klubu té politické strany nebo hnutí, za které byl do Poslanecké sněmovny zvolen.“* (iDnes.cz, 1. 11. 2005) Před parlamentními volbami v roce 2006 šéf ČSSD Paroubek nařídil všem kandidátům kodex podepsat. V případě nepodepsání by kandidátovi hrozilo, že se neobjeví na kandidátní listině. Pokud by poslanec kodex porušil, musel by zaplatit sankci ve výši jednoho poslaneckého platu, tyto peníze by pak šly na charitativní účely. (Právo, 2. 2. 2006)

V posledních letech proslul kodex strany Věci veřejné, v jehož dodatku bylo uvedeno, že člen VV nesmí v průběhu výkonu své funkce měnit politickou stranu. Poslanec se navíc podepsáním smlouvy zavázal, že bude hlasovat v souladu s rozhodnutím poslaneckého klubu. Za „přeběhlictví“ mu hrozila pokuta sedm milionů korun. (ČT 24, 18. 2. 2013) Závazky plynoucí z podobných smluv ale nelze právně vymáhat, proto je právě důležitá stranická disciplína a to, jak si ji vedení strany dokáže i bez sepisování kodexů a pravidel zajistit.

---

¹¹ Podrobněji ke kauze Kořistka například Idnes.cz, 2004–2005.

5 Volební období 2002–2006

V červnu 2002 proběhly volby do Poslanecké sněmovny, které s 30,2 % vyhrála Česká strana sociálně demokratická (ČSSD).¹² Bylo to její druhé vítězství v řadě. (Volební server ČSÚ) Do sněmovny se dostalo pět politických stran a vzniklo pět poslaneckých klubů.¹³ V červenci vytvořil vítěz voleb vládní koalici spolu se stranami Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL) a Unie svobody – Demokratická unie (US-DEU). V opozici se ocitly Občanská demokratická strana (ODS) a Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM). Do čela vlády se postavil tehdejší předseda ČSSD Vladimír Špidla. Co se týče složení předchozích kabinetů, šlo o první většinovou koaliční vládu, ve které měla hlavní postavení levicová strana. Koalice disponovala nejtěsnější možnou většinou 101 hlasů¹⁴ a můžeme ji tak označit za minimální vítěznou¹⁵ (Hloušek a Kopeček 2012: 28). Tato křehká většina měla být nejprve pojištěna podpisem všech 101 poslanců pod koaliční smlouvou, nakonec stačil podpis dvou zástupců z každé strany (Šaradín 2002: 119).

Ačkoliv se všechny tři koaliční strany nacházely na pravolevé ose vedle sebe, nutno říci, že mezi sebou měly poměrně velké vzdálenosti. Ideová nesourodost¹⁶ byla patrná v rozdílných názorech na řešení mnoha klíčových politických otázek (Hloušek a Kopeček 2012: 32). To mohlo do budoucna dávat tušit, že se při společném rozhodování koaličních partnerů vyskytnou určité problémy. Na druhou stranu Havlík (2011: 61) upozorňuje, že US-DEU se před volbami názorově značně posunula, navíc spolu se sociální demokracií sdílela postoj například v otázce evropské integrace. Což bylo v době těsně před vstupem do EU

---

¹² Strany KDU-ČSL a US-DEU utvořily volební koalici a dohromady obdržely 14,3 % hlasů, ODS získala 24,5 % a KSČM 18,5 % (Volební server ČSÚ).

¹³ US-DEU měla ve sněmovně pouze osm křesel. Aby strana mohla vytvořit vlastní klub, připojili se k ní dva poslanci, Taťána Fischerová a Svatopluk Karásek, kteří na kandidátní listině Koalice kandidovali jako nezávislí (Vodička a Cabada 2011: 296).

¹⁴ ČSSD získala ve Sněmovně 70 mandátů a Koalice KDU-ČSL, US-DEU 31 mandátů (Volební server ČSÚ).

¹⁵ William H. Riker tento typ koalice definuje na základě dvou rysů. Minimální vítězná koalice je tvořena dvěma a více stranami a dohromady tyto strany obsadily nadpoloviční většinu křesel ve sněmovně, a v této koalici nejsou žádní členové, jejichž hlasy nejsou potřebné pro získání parlamentní většiny. Koalice tak disponuje nejmenším počtem křesel, který je nutný pro získání většiny a ztráta jednoho z partnerů znamená i ztrátu většiny. (Říchová 2000: 130)

¹⁶ Havlík (2011: 63) ji proto označuje jako minimální vítěznou ideově nepropojenou koalici. Tomu, aby šlo o koalici ideově propojenou, bránila poměrně velká ideová vzdálenost, jež byla mezi ČSSD a US-DEU, a to i přes jistý posun unionistů do středu.

hodně podstatné. Vládní spolupráce s ČSSD se tak nakonec jevila logičtějším spojením nežli s ODS. Avšak záhy se ukázalo, že US-DEU nebyla v otázce vstupu do vlády jednotná.

5.1 Ideová nesourodost a křehká většina

Postavení Špidlovy vlády nebylo nikterak silné, v koalici se střetávaly rozdílné ideové pozice i programy jednotlivých stran, vláda se navíc opírala o těsnou většinu ve sněmovně. Nesourodost koalice se projevila již v září 2002, tedy asi měsíc po získání důvěry. Poslankyně US-DEU Hana Marvanová¹⁷ odmítla podpořit návrh vlády na zvýšení některých daní, což by bylo v rozporu s pravicovým programem unionistů. Příjem z těchto opatření měl jít na financování náprav škod po letních povodních. Návrh nebyl přijat, přičemž k jeho schválení chyběl pouze jeden hlas, který patřil defektující poslankyni. Došlo k porušení koaličních dohod a první vládní krize byla na světě. (Svobodná Evropa, 13. 9. 2002) Krize byla po pár dnech ukončena podpisem dodatku ke koaliční smlouvě. V něm se US-DEU zavázala, že všichni její poslanci podpoří klíčové vládní návrhy, jinak ministři US-DEU podají demisi, a že unionisti, by ani v opozici nehlasovali pro vyslovení nedůvěry vládě.¹⁸ (LN, 19. 9. 2002)

Kabinet podzimní krizi ustál, z pohledu „přeběhlictví“ následovalo klidné období, avšak politická defekce se objevovala a často se jí dopouštěla právě Marvanová. Při každém důležitém hlasování, zejména o ekonomických záležitostech, se čekalo, jaký postoj zaujme. Občas tak byla označována za „nespolehlivou“ či „neposlušnou“ poslankyni. Svými odlišnými názory vyvolávala napětí uvnitř koalice i uvnitř US-DEU, ve které se začaly ozývat hlasy nesouhlasící s její rebelií. (Právo, 22. 9. 2003) Na podzim 2003 si vláda mohla oddechnout, Marvanová oznámila odchod na mateřskou dovolenou a ve sněmovně ji nahradil Tomáš Vrbík. Ten však podobně jako Marvanová reprezentoval kritický proud ve straně. Již dlouho se kriticky vyjadřoval k účasti US-DEU ve Špidlově vládě a k vedení strany, také měl připomínky k chystané reformě veřejných financí. (MfD, 20. 9. 2003)

Vedle Marvanové na sebe upozornil poslanec ČSSD Josef Hojdar. V červenci 2003 na protest proti podobě reformy veřejných financí opustil klub sociálních demokratů. ČSSD prý v návrhu příliš ustoupila pravicové US-DEU. Vláda tak na několik měsíců přišla o křehkou

---

¹⁷ Marvanová byla bývalou předsedkyní US-DEU. Na tento post rezignovala na začátku července na protest proti vstupu unionistů do vlády s ČSSD, nesouhlasila s programovými ústupky a s navrhovanou výší schodku státního rozpočtu. (Šaradín 2002: 118–119)

¹⁸ Bohumil Pečinka (2003) označil podmínky uvedené v dodatku a celkově stav, kdy se US-DEU a částečně i KDU-ČSL dostaly do podřadnějšího postavení v rámci koalice za „*novodobý druh politického nevolnictví*“.

většinu v PS, na konci října se Hojdar vrátil zpět do klubu.¹⁹ (LN, 27. 10. 2003) Svoji vzpouru ale označil za úspěšnou, podařilo se mu v reformě prosadit určité změny. Ačkoliv Hojdar některé z reformních zákonů nepodpořil, vláda je dokázala prosadit i bez jeho hlasu, mj. díky tomu, že se na hlasování nedostavil poslanec ODS Petr Kott. (HN, 27. 10. 2003) Vyšlo najevo, že Kott nepřišel kvůli tomu, protože byl v té době opilý, za což ho ODS potrestala vyloučením ze strany. Kott následně sám odešel z poslaneckého klubu, kdyby tak neučinil, byl by z něj pravděpodobně vyloučen.²⁰ (MfD, 14. 10. 2003) Další působení Kotta ve sněmovně pak bylo pro vládu důležité.

Nyní se vraťme zpět k unionistovi Vrbíkovi, který svůj nesouhlasný postoj s fungováním US-DEU ve vládě s ČSSD zastával i po vstupu do sněmovny. Kritizoval ústupky a kompromisy, ke kterým byla Unie svolná. Podle něj bylo hlavní příčinou propadu preferencí strany právě ustupování z jejího programu. Vrbík proto volal po změně politické strategie strany a často měl výhrady k různým zákonům, například k návrhu rozpočtu, jehož schvalování se neúčastnil, zákonu o nájemném či o majetkových příznacích. V březnu 2004 se pak rozhodl vyřešit svůj dlouhodobý nesouhlas se směřováním US-DEU odchodem ze strany. V klubu ale zůstal a oznámil, že při hlasování bude vycházet z původního programu strany. (Právo, 5. 3. 2004) K tomuto kroku se odhodlal poté, co se na jeho adresu vyjádřili někteří straniční kolegové. Ti ho kritizovali za to, že svými veřejnými vyjádřeními zpochybňuje kroky nejen strany, ale i celé vlády. „Částí strany to bylo vnímáno jako poškozování US-DEU. Když nebude členem, nebude pravděpodobně poškozovat US,“ vysvětlil Vrbík. (Střední Čechy, 5. 3. 2004) Vrbík, podobně jako Marvanová, si tak svými odlišnými názory a jejich veřejným prezentováním proti sobě poštval i část svých kolegů. Na rozdíl od ní se však nepustil do otevřeného střetu a většinu věcí nakonec odsouhlasil společně s koaličními poslanci, případně se hlasování nezúčastnil (HN, 5. 3. 2004a).

Ke stejnému kroku odejít ze strany se o pár dní později odhodlal jeho kolega Marian Bieleš. I on již delší dobu nesouhlasil s politikou své strany uvnitř koalice, poslední kapkou pak byla reakce vedení US-DEU na odchod Vrbíka. „Vedení se tváří, že je vše v pořádku a žádnou snahu o změnu trendu jsem nezaznamenal. Přitom je jasné, že nenaplňujeme náš volební program.“ V klubu strany zůstal a uvedl, že bude koalici v rámci možností

---

¹⁹ Hojdar mj. nepodpořil vládu při hlasování o nedůvěře, hlasování se zdržel (PS PČR, 26. 9. 2003).

²⁰ Kott zůstal jako nezařazený poslanec a například v dubnu 2004 podpořil vládu a pomohl jí přehlasovat prezidentské veto zákona o dani z přidané hodnoty. Nahradil tak nepřítomného Miloslava Vlčka (ČSSD), který byl ze schůze sněmovny řádně omluven. (PS PČR, 22. 4. 2004)

podporovat, ale coby nestraník se již necítí být vázán žádnými pokyny. (LN, 6. 3. 2004) Vrbík s Bielešzem si odchodem ze strany uvolnili ruce od stranických usnesení i dojednaných koaličních kompromisů, aby se mohli při hlasování vrátit k původnímu programu strany. Navzdory výhradám ke koalici neusilovali o její pád, Vrbík navíc uznal, že zatím ani žádnou jinou možnou variantu vládnutí nevidí. Svým jednáním chtěli jasně demonstrovat svoji nespokojenost a vyburcovat vedení US-DEU k určité sebereflexi. (HN, 5. 3. 2004b)

V červnu proběhly volby do Evropského parlamentu, v nichž ČSSD utrpěla porážku, a premiér Špidla podal demisi.²¹ O novém kabinetu začal jednat dosavadní první místopředseda vlády sociální demokrat Stanislav Gross. Jednání nakonec byla ukončena s tím, že vláda bude stát na stejném koaličním půdorysu, proti participaci unionistů na této staronové vládě se však postavili Vrbík s Bielešzem. „*Opakování koalice ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU by nevedlo ke vzniku stabilní vlády, která by mohla zajistit pokračování reform. Nemá cenu ji podporovat,*“ argumentoval Vrbík a společně s Bielešzem ohlásili odchod z poslaneckého klubu US-DEU. Ve sněmovně by zůstali coby nezařazení poslanci, přičemž však dostali nabídku spolupráce od ODS. Počet členů klubu by ale klesl z deseti na osm a dostal by se pod minimální hranici deseti poslanců, hrozil mu zánik a ztráta výhod a finančních příspěvků spojených s existencí klubu. Do klubu unionistů však záhy přešel bývalý poslanec ODS Petr Kott, který již delší dobu uvažoval o podpoře koalice. (Právo, 30. 6. 2004, 2. 7. 2004a) Uvedl, že s poslanci Unie svobody našel v určitých otázkách názorovou shodu, proto se k nim přidal. Dále dodal, že předčasné volby by nebyly vhodným řešením a vládu tak pravděpodobně podpoří. (Právo 2. 7. 2004b)

Ačkoliv Vrbík s Bielešzem svůj odchod z klubu prezentovali jako protest proti účasti US-DEU ve vládě s ČSSD, většina politických komentátorů označila jejich jednání za účelové. Politolog Jiří Pehe dodal, že k opuštění klubu je jednoduše vedl pud politické sebezáchovy. Unie svobody se postupně rozpadala, ztrácela preference a její pozice na politické scéně neustále oslabovala. Mladí poslanci si museli moc dobře uvědomovat, že tato strana jim už žádnou perspektivu nenabídne. (Radio Praha, 30. 6. 2004) Rozhodli se tak opustit potápějící se loď.

Bieleš si po oznámení, že plánuje odejít z klubu, nechal ještě několik dní na rozmyšlenou. Nakonec zavrhl i možnosti, že by přestoupil do opoziční strany či že by jako

---

²¹ Skončila pátá se ziskem necelých 9 % a dvou mandátů (Volební server ČSÚ).

nezařazený poslanec opozici podporoval. „ (...) během jednoho volebního období přecházet z jednoho tábora do druhého (...) nepovažuji zrovna za nejšťastnější. Nechci být někým, kdo by takto vydíral vládu nebo Poslaneckou sněmovnu. Míchat karty ve sněmovně během volebního období nepovažuji za správné,“ řekl a vzdal se svého mandátu. Odmítl přitom, že by na něj někdo vyvíjel nátlak nebo mu nabízel za „odměnu“ nějaký lukrativní post. (MfD, 8. 7. 2004) Na jeho místo zasedl náhradník, tím pádem klub US nezanikl a počet jeho členů se opět ustálil na deseti.

Když tedy Gross v srpnu žádal v PS o důvěru pro svoji vládu, dostalo se mu potřebných 101 hlasů.²² Kott, již v řadách koaličních poslanců, svým hlasem pro vládu definitivně stvrdil svůj přechod. A nezařazený Vrbík si zachoval svůj odmítavý postoj k trojkoalici ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU a hlasoval proti návrhu na vyslovení důvěry. (PS PČR, 24. 8. 2004a) Ve svém proslovu před hlasováním odůvodnil Vrbík svoje zamítavé stanovisko. Uvedl, že s vládou, která nedokáže připravit úsporný rozpočet, se nemůže ztotožnit a dodal, že: „(...) tato nová vláda připravuje rozpočet s deficitem téměř 100 miliard. A to je jeden ze zásadních důvodů, proč nemohu této vládě dát svůj hlas“ (PS PČR, 24. 8. 2004b). Těsný poměr hlasů mezi vládními a opozičními stranami tak zůstal zachován.

V dubnu 2005 vyvrcholily rozpory uvnitř koalice. Jejich příčinou byly finanční a majetkové problémy premiéra Grosse, zejména pak aféra s financováním jeho luxusního bytu. K tomu se přidaly velmi špatné výsledky ČSSD v senátních volbách 2004 a kritika Grosse, že svým chováním poškozuje stranu i koalici. Gross se však svého postu odmítl vzdát. Nespokojení lidovci se tak v dubnu rozhodli opustit vládu a vypovědět koaliční smlouvu a proběhl neúspěšný pokus o vyslovení nedůvěry vládě. Gross nakonec podal demisi sám. (Just 2012: 414–416) Do čela kabinetu, který byl složen opět ze stejných stran, se postavil Jiří Paroubek, místopředseda ČSSD. Hlasování o důvěře mělo stejný výsledek jako před tři čtvrtě rokem 101:99 ve prospěch vládních stran. Nezařazený Vrbík zase hlasoval na straně opozice. (PS PČR, 13. 5. 2005)

Pro premiéra není lehký úkol udržet takto křehkou vládní většinu, navíc za situace, kdy je koalice tvořena třemi stranami. Obava ze ztráty většiny, jež by mohla vyvrcholit pádem vlády, je tak neustále přítomna. Od léta 2004, kdy Špidlu na premiérském postu vystřídal

---

²² V koaliční smlouvě se mj. pravilo, že „smluvní strany se zavazují, že po dobu trvání této koaliční smlouvy nevyvolají na půdě Poslanecké sněmovny hlasování o vyslovení nedůvěry vládě a ani se k takovému hlasování nepřipojí“ (iDnes.cz, 30. 7. 2004). Zařazením tohoto bodu do dohody se snažila Grossova vláda zamezit „přeběhlictví“ směrem k opozici, což by mohlo vést až k pádu vlády.

Gross a kdy probíhalo jednání o důvěře staronové koalici, se politici stále častěji v debatách pouštěli do vzájemného obviňování z uplácení, vydírání, přetahování poslanců na svoji stranu a jiných nekalých politických praktik. To vše ale s příchodem Paroubkovy vlády alespoň částečně utichlo a ve sněmovně začal panovat relativní klid. (Wintr 2010: 91, 98)

Ve druhé polovině volebního období došlo k ideovým posunům jednotlivých stran. ČSSD se posunula více doleva, kdežto KDU-ČSL spíše doprava.²³ Tyto změny vedly k odcizení koaličních partnerů, které bylo nejvíce znatelné při hlasování o nedůvěře Grossově vládě,²⁴ ale projevilo se i častějším odlišným hlasováním poslanců vládních stran. Nízká koherence vlády pak byla nejvíce patrná za Paroubkova kabinetu, kdy se premiér v řadě hlasování opíral o podporu komunistů a některé zákony prosadil i proti vůli vládních partnerů.²⁵ (Čaloud et al. 2006: 9; Havlík 2010: 36; Hloušek a Kopeček 2012: 32) Tomáš Vrbík zůstal až do konce volebního období jediným nezařazeným poslancem. Paroubek udržel těsnou vládní většinu, ačkoliv ji díky spolupráci s KSČM vlastně ani nepotřeboval, a kabinet dovládl až do řádných parlamentních voleb v červnu 2006.

5.2 Shrnutí

Ve volebním období 2002–2006 jsme zaznamenali tři přechody, které nyní umístíme do naší typologie. Petr Kott vykonal přestup od opozice k vládě, nejprve učinil přestup ven a asi po tři čtvrtě roce přešel dovnitř jiného klubu. Odchodem z klubu ODS neohrozil jeho existenci a naopak díky přechodu do klubu vládní US-DEU tento zachránil před zánikem. Do Unie svobody ale nevstoupil. Kott coby nezařazený poslanec se při některých hlasováních přidával na stranu vládních poslanců a nakonec se připojil k té koaliční straně, která mu byla názorově bližší. Jeho „přeběh“ do klubu US-DEU významně pomohl k udržení koaliční vlády po zbytek volebního období. V případě konání předčasných voleb by navíc jeho šance dostat se znovu do sněmovny byla velmi nízká, motivací k jeho podpoře Grossovy vlády, tak mohla být i snaha udržet si poslanecký mandát až do konce období.

Ze strany a posléze i z klubu Unie svobody odešli dva „přeběhlíci“ – Tomáš Vrbík a Marian Bieleś. Oba vykonal přechod od vlády, avšak pouze směrem ven, do jiné strany či

---

²³ Tento posun souvisel se změnou na postu předsedy strany lidovců, Miroslav Kalousek tehdy vystřídal Cyrila Svobodu.

²⁴ Pro návrh na vyslovení nedůvěry vládě hlasovali poslanci ODS, KDU-ČSL a Vrbík. US-DEU nebyla v tomto jednotná, někteří její poslanci byli proti, jiní se zdrželi. Celý poslanecký klub KSČM se hlasování zdržel. (PS PČR, 1. 4. 2005)

²⁵ Podrobněji k utváření legislativních koalic v období 2002–2006 viz Černý (2006).

klubu nevstoupili. Co se týče dopadu na počet klubů v PS, „přeběhlíci“ svým odchodem z klubu ohrozili jeho existenci, neboť počet členů klesl pod požadovanou minimální hranici. Klub se ale nakonec podařilo zachovat. Vrbík zůstal do konce volebního období nezařazeným a při klíčových hlasováních podporoval opozici, Bielez se mandátu vzdal. Oba poslanci dlouhodobě nesouhlasili s účastí unionistů ve vládě, v jejímž čele stál sociálnědemokratický premiér. Podle jejich názoru strana značně ustupovala koaličním partnerům a nedodržovala svůj program, působení v této vládě Unii svobody poškozovalo a zrazovalo důvěru jejích voličů. Vrbík a Bielez volali po změně kurzu strany a sebereflexi v podobě vystřídaní vedení. Svoji nespokojenost vyjádřili nejprve odchodem ze strany a posléze i z klubu. V US-DEU se odehrávaly vnitrostranické spory a strana v průběhu období ztrácela voličské preference. Vedle důrazu na dodržování ideálů a programu pravicové strany, motivem k jednání obou poslanců tak mohla být také snaha zachránit se útekem z rozpadající se strany. Jejich důvody k odchodu byly zčásti idealistické a zčásti pragmatické.

Objevili se také defektně hlasující poslanci. Unionistka Marvanová, která svým rozdílným postojem zejména v ekonomických otázkách několikrát rozbouřila koaliční i vnitrostranické vody, se nakonec mandátu předčasně vzdala. A Hojdar (ČSSD), jenž odešel z klubu na protest proti vládní reformě veřejných financí, některé reformní zákony nepodpořil. I když se po pár měsících do klubu vrátil, označení rebel mu už zůstalo.

Co se týče spojitosti mezi defekcí a „přeběhlictvím“, nevypozorovali jsme, že by defekce předcházela přechodu. Tři „přeběhlíci“ opustili své kluby a strany, aniž by se předtím dopustili nějakého významného odklonu od stranické linie. Vrbík, třebaže kritizoval některé návrhy zákonů i jednání své strany, se nakonec při rozhodování přiklonil k vládní většině, případně se hlasování zdržel, míněno tedy v době členství v US-DEU.

V situaci křehké koaliční většiny tak do popředí vystoupily především tyto tři postavy – Kott, Vrbík a Bielez. Vláda jejich přechody nakonec ustála. Za veřejně deklarovanými důvody, jimiž poslanci vysvětlovali svoje „přeběhy“, například požadavek na dodržování programu, kvůli kterému je lidé zvolili, stála v pozadí také motivace vlastní záchrany. Dodejme, že ani jeden z těchto tří poslanců se po dalších volbách do sněmovny nevrátil.

6 Volební období 2006–2009

V červnu roku 2006 se po čtyřech letech konaly další volby do Poslanecké sněmovny. Vyhrála v nich ODS se ziskem 35,5 % hlasů, druhá ČSSD obdržela od voličů 32,3 % a na vítěze tak ztratila pouhá tři procenta. Obě strany si oproti předchozím volbám polepšily, zejména ODS, a výsledky pro ně představovaly dosud největší úspěch v parlamentních volbách. Třetí skončila KSČM, která získala 12,8 % hlasů a oproti roku 2002 si tak značně pohoršila. Pětiprocentní práh pro vstup do sněmovny překročily ještě dvě strany – KDU-ČSL (7,2 %), a Strana zelených (6,3 %). Mandáty byly rozděleny následovně: ODS 81, ČSSD 74, KSČM 26, KDU-ČSL 13 a SZ 6, přičemž levici i pravici připadlo shodně 100 křesel. (Volební server ČSÚ) Vznikly čtyři poslanecké kluby. Zeleným s pouhými šesti mandáty neumožnily podmínky zakotvené v JŘPS založit vlastní klub. V prosinci však proběhla jeho novelizace, která snížila hranici minimálního počtu zakládajících členů z deseti na tři, a zelení tak mohli mít od ledna 2007 vlastní klub (PS PČR, 31. 10. 2006).

Vyjednáváním o sestavení nové vlády byl pověřen předseda ODS Mirek Topolánek. Ten se nejprve pokusil získat důvěru pro svoji jednobarevnou menšinovou vládu, jež by disponovala 81 křesly, ale poslanci jí důvěru nevyjádřili. Do opozice se postavili sociální demokraté a komunisti (PS PČR, 3. 10. 2006). Vláda musela podat demisi a prezident i napodruhé jmenoval předsedou vlády Topolánka, který začal vyjednávat o novém kabinetu.

6.1 „Přeběhlíci“ z řad opozice a vznik Topolánkovy vlády

„Přeběhlictví“ se v tomto volebním období objevilo velmi záhy, a to ještě v době, kdy nová vláda nebyla jmenovaná. Již v říjnu opustil poslanecký klub ČSSD Michal Pohanka. Jeho jméno zaznělo v souvislosti s kauzou, ve které šlo o zneužívání peněz z evropských fondů, přičemž Pohanka měl prý být napojen na jednoho z aktérů kauzy. Předseda klubu Michal Hašek pak údajně Pohanku vyzval, aby se vzdal svého mandátu. Pro poslance, jenž v té době čelil pouhému podezření, že by mohl být do oné kauzy zapleten, tak představovalo jednání ze strany ČSSD přílišný nátlak a rozhodl se z klubu odejít. Krátce nato vystoupil i ze strany, poslanecký mandát si ale ponechal. Hašek jakýkoliv nátlak či nucení k odchodu popřel, vedení strany prý bylo Pohankovým chováním naopak zaskočeno. (iDnes.cz, 25. 10. 2006)

Nabízela by se ovšem i jiná teorie, proč Pohanka tento krok podnikl. V situaci, kdy se nedařilo sestavit novou vládu a kdy pravicový blok dal dohromady přesně 100 poslanců,

mohl na Pohanku někdo zatlačit a pomocí nějakých kompromitujících materiálů ho donutit odejít ze strany a z klubu. ČSSD by byla oslabena a povolební pat zrušen. (MfD, 26. 10. 2006)

V pořadí druhým „přeběhlíkem“ ČSSD se v prosinci stal Miloš Melčák. Podepsal prohlášení, v němž byl prezentován názor, že sociální demokracie by měla umožnit vznik nové vlády v čele s ODS a rozhodně by s ní neměla uzavírat jakoukoliv formu velké koalice.²⁶ ČSSD by se naopak měla vůči pravicové konzervativní politice zřetelně vymezit a vstoupit do konstruktivní opozice. Účast ČSSD ve vládě s ODS by znamenala pouze zradu voličů a programu strany. Melčák byl prý poté, co svým podpisem pod prohlášení vyjádřil svůj odlišný názor na řešení vládní krize, vystaven velkému vnitrostranickému tlaku. Krátce nato vystoupil z klubu a stal se nezařazeným poslancem.²⁷ Popřel, že by za jeho odchodem byla korupce či tlaky ODS. Počet členů klubu sociální demokracie se tak snížil o dalšího poslance, přičemž jak u Pohanky, tak u Melčáka existovala možnost, že svými hlasy podpoří vznik vlády ODS, avšak bez dohody s ČSSD. (Aktuálně.cz, 7. 12. 2006, 8. 12. 2006)

Objevily se dohady, že určitou roli v Melčákově odchodu sehrál bývalý předseda ČSSD Miloš Zeman. Melčák byl považován za Zemanova oddaného stoupence. Zeman kritizoval tehdejšího předsedu strany Paroubka, jeho neochotu odejít do opozice a stejně jako Melčák i vstup ČSSD do vlády s ODS, což by podle nich sociální demokracii jenom poškodilo. (MfD, 8. 12. 2006)

Topolánek se mezitím dohodl s lidovci a zelenými na utvoření koalice, přičemž o tomto složení se debatovalo již od voleb.²⁸ Koalice měla ve sněmovně přesně polovinu mandátů a lze ji proto označit za menšinovou (Havlík 2011: 69).²⁹ Pro získání důvěry je ovšem potřebná nadpoloviční většina přítomných poslanců a u takto zásadního hlasování se dalo předpokládat, že se dostaví všichni poslanci, vláda tedy potřebovala obdržet 101 hlasů. Kabinet nakonec důvěru získal, a právě díky dvěma nezařazeným poslancům Pohankovi a

---

²⁶ O spolupráci mezi ODS a ČSSD se po volbách diskutovalo jako o dalším možném řešení patové situace.

²⁷ Ze strany byl vyloučen až v únoru poté, co v lednu podpořil vznik Topolánkovy vlády (iDnes.cz, 10. 2. 2007).

²⁸ Ačkoliv se zpočátku zdálo, že koaliční partneři k sobě měli blízko, podle politologa Tomáše Lebedy byla tato vláda programově i ideologicky heterogenní (Český rozhlas 6, 11. 6. 2008). Důsledkem toho byly časté neshody a „přebíhání“ poslanců.

²⁹ Prezident Klaus nejprve odmítl tuto vládu jmenovat, mj. i z důvodu, že by se ve sněmovně opírala o hlasy „přeběhlíků“. „Vylučuji možnost, že bych akceptoval nějaký obchod s jedním hlasem doleva či doprava, nahoru či dolů,“ řekl Klaus a vyzval Topolánka k dalšímu vyjednávání. (Právo, 22. 12. 2006) Koaliční vládu prezident jmenoval až začátkem ledna. Zároveň ale Klaus vyjádřil obavy, že vysloví-li poslanci vládě důvěru, bude to spojováno s politickou korupcí. (MfD, 9. 1. 2007)

Melčákovi, o jejichž možné pomoci se již předtím spekovalo. Oba poslanci se hlasování nezúčastnili a díky tomu se nutná stojednička snížila na stovku, kterou koalice dokázala dát dohromady. (PS PČR, 19. 1. 2007a)

Melčák před hlasováním o důvěře vystoupil v PS a i jménem poslance Pohanky uvedl důvody, proč vládu nepřímou podpoří. Podle jejich názorů země již nutně potřebovala stabilní vládu, ale také silnou opozici a bylo nezbytné co nejrychlejší ukončení nestability. Melčák také připomněl příčiny jejich odchodu ze strany. Stěžoval si na situaci uvnitř ČSSD, ve které je narušována svoboda názoru a člověk vyjadřující jiný postoj je následně vystaven nátlaku a zastrašování.³⁰ Důrazně odmítl, že by s Pohankou na základě svého postoje získali nějaké výhody nebo dokonce funkce. (PS PČR, 19. 1. 2007b) To, že se neúčastnili hlasování, podle nich neznamenovalo podporu vládě, ale pouze její toleranci. Navíc se jim podařilo dojednat určité změny a ústupky v programovém prohlášení vlády, takže s existencí tohoto kabinetu již neměli problém. (HN, 17. 1. 2007) Melčák tak dosáhl toho, co se snažil již dříve prosadit, tedy zabránit velké koalici ODS s ČSSD a poslat sociální demokracii do opozice.

Dva „přeběhlíci“³¹ tak konečně pomohli ukončit vládní krizi. Mimořádně těsné rozložení sil však dávalo tušit, že k napjatým situacím bude ve sněmovně docházet častěji než kdy jindy. Opozice navíc zvolila strategii neustálého testování této křehké většiny a přibližně každý půl rok podala návrh na vyslovení nedůvěry vládě. Melčák a Pohanka se vždy postavili na stranu vládní koalice a hlasovali proti návrhu.³²

Dalším „přeběhlíkem“ z řad ČSSD se v červnu 2008 stal poslanec Petr Wolf, který byl ve straně nespokojený již delší čas. Jeho důvody k opuštění klubu a strany se podobaly těm, které uváděli Pohanka s Melčákem. Na Wolfa byl vyvíjen nátlak, dokonce mu chodily anonymní výhružné SMS a také si stěžoval na atmosféru ve straně. „*Politická strana, která trestá a obviňuje svébytné osobnosti s vlastním názorem a snahou o diskusi je stranou, v níž nemohu nadále pracovat,*“ řekl Wolf ke svému odchodu a dodal, že byl „*pro ČSSD potřebný pouze jako poslušný pěšák*“. (Právo, 23. 6. 2008) Za další příčinu svého odchodu označil Wolf

---

³⁰ Toto byly oficiální důvody. Na druhou stranu je známo, že se oba poslanci již dříve několikrát setkali s Markem Dalíkem, poradcem předsedy ODS. (Vodička a Cabada 2011: 348). Sám Dalík v rozhovoru natočeném skrytou kamerou potvrdil, že v listopadu jednal s Pohankou a s dalšími sociálními demokraty o podpoře Topolánkově vládě. Dalík jim na oplátku nabídl určité politické výhody. (MfD, 27. 11. 2006)

³¹ Paroubek je při jednom svém proslovu v PS nazval „kolaboranty“ (PS PČR, 20. 6. 2007).

³² S výjimkou hlasování v říjnu 2008, kterého se Pohanka nezúčastnil. V prosinci 2008 se navíc vzdal mandátu, tudíž se ho další hlasování o nedůvěře konané v březnu 2009 již netýkalo.

okolnosti prezidentské volby. Předseda ČSSD Paroubek ho prý vydíral a nutil hlasovat ve prospěch kandidáta sociálních demokratů. (LN, 30. 6. 2008)

Nutno však uvést, že Wolf byl již čtvrtým poslancem ČSSD, který se stal nezařazeným. V únoru téhož roku byl z klubu i ze strany vyloučen Evžen Snítily. Při prezidentské volbě dal hlas kandidátovi ODS Václavu Klausovi a stal se terčem různých výhrůžek a tlaků. (MfD, 18. 2. 2008) Poslanec se mandátu nevzdal a rozhodl se hájit program sociální demokracie i mimo klub. (LN, 21. 2. 2008) Což opravdu obvykle dodržoval a v důležitých hlasováních se přikláněl k ČSSD (MfD, 16. 8. 2008).³³ Na druhou stranu ale například pomohl vládě prosadit rozpočet na rok 2009 (PS PČR, 10. 12. 2008). Snítilyho pozice v PS je tak poněkud nejasná, stojí na pomezí „přeběhlíka“ a defektně hlasujícího poslance.

6.2 „Přeběhlíci“ ve vládních stranách a pád Topolánkovy vlády

Zkušenosti s „přebíháním“ a rebelií neměla pouze opoziční ČSSD, několik případů se objevilo také u vládních stran. Začneme s ODS. Názorové třenice se uvnitř strany objevily v souvislosti s projednáváním reformy veřejných financí, jež v červnu 2007 vedly ke zformování vnitrostranické platformy. Do jejího čela se postavil Vlastimil Tlustý, bývalý ministr financí a hlavní kritik reformy. Podle skupinky asi deseti poslanců byl návrh reformy v rozporu s předvolebním programem strany. (iHNed.cz, 19. 6. 2007) Prosazení reformního balíku bylo pro vládu klíčovou záležitostí, vedla se proto dlouhá a složitá jednání. Premiér se během nich snažil přesvědčit rebely uvnitř ODS a získat pro reformu jejich hlasy, to znamenalo ustoupit Tlustému v některých otázkách. Vztah mezi oběma politiky již delší dobu nebyl ideální a napjatá vyjednávání o podobě reformy rozhodně nepřispěla k jeho zlepšení.³⁴ Topolánek byl nakonec ve svém úsilí úspěšný a všichni poslanci ODS pro balík zvedli ruku, názorová platforma ale ve straně existovala nadále. (HN, 22. 8. 2007)

Avšak i mezi jejími členy se po čase objevily rozpory a na jaře příštího roku se platforma začala rozpadat, po boku Tlustého zůstali jen dva nejvěrnější – Juraj Raninec a Jan Schwippel. Tato trojice rebelů se v červnu 2008 dopustila významné defekce. Při hlasování o církevních restitucích se přidala k opozici a pomohla zablokovat další projednávání tohoto návrhu, vyrovnání s církvemi si přitom vláda stanovila jako prioritu. *„Budu bojovat s vědomím, že*

---

³³ Za zmínku stojí, že podle údajů z konce roku 2008 se z celkového počtu hlasování zúčastnil Snítily pouhé třetiny a byl tak nejvíce absentujícím poslancem (MfD, 3. 12. 2008).

³⁴ Na jejich vztahu se mj. podepsalo to, že Topolánek si sice Tlustého vybral jako ministra financí do své první vlády, ale do té druhé už s ním nepočítal a tento post připadl Kalouskovi z KDU-ČSL.

elementární loajalitu k ODS nemůžu porušit. Budu se stavět za věci, u kterých jsem si jist, že pravda je na mé straně,“ oznámil Tlustý a dodal, že bude usilovat o nezvyšování daní, v jiných otázkách bude stát na straně vlády. (HN, 4. 6. 2008) Objasnil tak, v jakých oblastech může koalice očekávat jeho zamítavý postoj.

Nedlouho na to opustili Raninec se Schwippelem klub ODS. Poslanci jako důvod uvedli nesouhlas s chováním vedení klubu. Schwippel ve svém rezignačním dopise kritizoval předsedu klubu Tluchoře a uvedl, že po dobu jeho působení v čele klubu pociťoval *„trvalou a soustavnou tendenci omezovat prostor pro svobodnou výměnu názorů.“* Dále poslanci neuznávali způsob, jakým se ODS vyrovnala s kauzou Morava.³⁵ Prohlásili však, že nadále chtějí prosazovat program občanských demokratů, proto si mandát nechají a většinou budou hlasovat na straně vlády. (Právo, 18. 9. 2008)

Zmíněná reforma veřejných financí byla velkým tématem také u lidovců. Při hlasování se proti ní postavil poslanec Ludvík Hovorka, byl jediným defektně hlasujícím koaličním poslancem. Hovorka totiž odmítal, aby poplatky u lékaře platily i děti, což bylo v návrhu obsaženo. Pro návrh se vedle poslanců ODS a SZ vyslovili také Pohanka s Melčákem, tradičně stojící na straně vlády, nakonec tak Hovorkova defekce neměla na přijetí reformy vliv. (HN, 22. 8. 2007) Ačkoliv měl Hovorka k některým návrhům zákonů výhrady, zejména k těm, které se týkaly sociálních či zdravotnických otázek, a občas hlasoval s opozicí, nestihl ho ze strany KDU-ČLS žádný tvrdší trest. Ani on sám se k žádnému přechodu neodhodlal a zůstal po celé období členem lidoveckého klubu i strany.

„Přeběhlictví“ se nevyhnul ani nejmenší koaliční partner Strana zelených. Stranou již delší dobu zmítaly názorové spory, programového i personálního rázu. Časté byly zejména neshody mezi předsedou strany Martinem Bursíkem a skupinkou členů. Došlo dokonce k zformování vnitrostranické opozice vůči předsedovi. Bursík se ji údajně snažil zlikvidovat, což napjaté vztahy jen přiostržilo. Nejednotnost strany se projevila i na půdě sněmovny, kde zasedaly dvě představitelky této opozice – Olga Zubová a Věra Jakubková. Na konci roku

---

³⁵ Poslanec ODS Jan Morava po několik měsíců sháněl kompromitující materiály na různé poslance, včetně Ranince a Schwippela Pomocí těchto podkladů měl poslance vydírat, zastrašovat a vynutit si tak jejich poslušnost v PS. Všechny schůzky, na kterých Morava materiály požadoval, ale byly nahrávány skrytou kamerou a celá kauza byla na začátku září zveřejněna v médiích. Raninec se Schwippelem žádali o důkladnější prošetření celé kauzy a vyjasnění role Tluchoře, který prý o všem věděl. (iDnes.cz, 4. 9. 2008, 9. 9. 2008)

2007 poslankyně například veřejně zvažovaly, zda podpoří návrh státního rozpočtu či zda vůbec dají svůj hlas vládě při hlasování o nedůvěře.³⁶ (Týden, 23. 11. 2007)

Později přibýly také neshody s vedením poslaneckého klubu. Poslankyně si stěžovaly na problematickou komunikaci a nedostatečné projednávání návrhů zákonů v rámci klubu a požadovaly změnu. V červnu 2008 začaly Jakubková se Zubovou mluvit o možném vystoupením z klubu a v průběhu roku se v některých hlasováních stavěly proti vládě.³⁷ (iDnes.cz, 6. 6. 2008) V říjnu navíc nevyjádřily podporu vládě při hlasování o nedůvěře, sál v klíčové chvíli opustily. Vláda se nedočkala ani hlasu rebelujícího poslance ODS Tlustého a nezařazených Ranince a Schwippela, všichni tři se zdrželi. (PS PČR, 22. 10. 2008) Toto hlasování naznačilo osud Topolánkova kabinetu, křehká vládní většina se očividně hroutila.

Spory uvnitř zelených se nedařilo vyřešit a neutichala ani kritika předsedy Bursíka. Poslankyně Zubová a Jakubková nesouhlasily s politikou, jakou vedl ve vládě i ve sněmovně, podle nich představovala značný odklon od původního programu strany.³⁸ Mj. se jim nezamlouval Bursíkův vstřícný postoj k umístění protiraketového radaru na území ČR. Když pak tedy v listopadu klub skutečně opustily, nikoho tento krok nepřekvapil a byl chápán jako vyvrcholení častých neshod s vedením strany. Politicky odmítly přestup k opozici a prohlásily, že při hlasování se budou řídit prioritami SZ, nikoliv názorem strany. (Právo, 24. 11. 2008)

Vládní koalice přišla o další dva poslance a skupina nezařazených se rozrostla na osm členů. To z ní činilo dvakrát větší frakci, než jakou byl klub zelených, jehož počet členů klesl na čtyři. Slovy Jana Wintra (2010: 324) se ve sněmovně vytvořila „bažina“.³⁹ Kdybychom nepočítali „přeběhlíky“ ani vyloučené poslance, tak se poměr hlasů pro vládu a opozici vyrovnal na 96:96.

Zásadní moment se odehrál v březnu 2009, kdy ČSSD vyvolala další, v pořadí již páté, hlasování o nedůvěře vládě. Tento pokus vyšel, nedůvěra byla vládě vyslovena nejnižším možným počtem hlasů, poměrem 101:96, a premiér Topolánek musel podat demisi.

---

³⁶ Zubová nakonec ruku pro rozpočet zvedla, Jakubková před hlasováním opustila jednací sál (PS PČR, 5. 12. 2007a). Návrh na vyslovení nedůvěry vládě obě poslankyně zamítly, návrh neprošel také díky Pohankovi a Melčákovi (PS PČR, 5. 12. 2007b).

³⁷ Například podpořily novelu zákona navrženou poslancem ČSSD Davidem Rathem, jejímž obsahem byl zákaz převodu fakultních nemocnic na akciové společnosti. Poslankyně jako jediné hlasovaly v rozporu s vládní koalicí (PS PČR, 18. 3. 2008, 6. 6. 2008).

³⁸ Bursík byl místopředsedou vlády a ministrem životního prostředí.

³⁹ Výraz „bažina“ používaný za Velké francouzské revoluce označoval nevyhraněnou většinu Konventu. Wintř si ho vypůjčil pro pojmenování velké skupiny nezařazených poslanců v českém Parlamentu.

K sociální demokracii se stejně jako v předchozích pokusech přidali komunisté. Proti vládě dále hlasovali poslanec za ODS Tlustý a tři nezařazení poslanci Schwippel, Jakubková a Zubová.⁴⁰ Melčák, Pohanka a Wolf vládu podpořili. (PS PČR, 24. 3. 2009).

Jak jsme zmínili, Tlustý již delší dobu veřejně kritizoval některé Topolánkovy kroky, například návrh reformy veřejných financí. Za to, že svým hlasem přispěl k pádu vlády, byl okamžitě vyloučen z klubu ODS (Týden.cz, 24. 3. 2009).⁴¹ Schwippel uvedl, že za jeho rozhodnutím stálo více důvodů. Avšak rozhodující byl fakt, že ODS umožnila ratifikaci Lisabonské smlouvy, čímž u něj nadobro ztratila důvěru strana i celá vláda. (LN, 25. 3. 2009) A Jakubková se Zubovou svoji podporu vládě podměnily třemi požadavky, na které ovšem premiér odmítl přistoupit (MfD, 26. 3. 2009).⁴² Jejich volbu hlasovat pro pád vlády neovlivnilo jen zamítnutí požadavků, ale promítl se do ní také nepřátelský postoj k předsedovi SZ Bursíkovi. Jakubková během svého projevu ve sněmovně znovu upozornila na to, jak Bursík omezoval vnitrostranickou demokracii, a na závěr dodala: „*Důvěru vládě nevyslovím také proto, že bych ji musela vyslovit i tomuto člověku.*“ (PS PČR, 24. 3. 2009b)

Prezident Klaus jmenoval počátkem dubna do funkce premiéra Jana Fischera, který předtím šéfoval Českému statistickému úřadu. V květnu pak jmenoval Fischerovu úřednickou vládu, jejími členy byli nestraníční odborníci, které na ministerské posty navrhly ODS, ČSSD a SZ (Hloušek a Kopeček 2012: 73–76). Při hlasování o důvěře této vládě se pro vyslovili poslanci ČSSD, ODS a SZ. Lidovci byli rozděleni, skupina pěti poslanců zvedla pro vládu ruku, zbytek členů klubu se zdržel. (PS PČR, 7. 6. 2009) Hlasy lidovců nebyly za této situace rozhodující, skupinka rebelů tak alespoň hlasování využila jako příležitost demonstrovat svůj odlišný názor. Bylo zřejmé, že se poslanecký klub KDU-ČSL již brzy rozloží.

S vidinou konání předčasných voleb⁴³ se rozpochovalo dění uvnitř KDU-ČSL a několik poslanců opustilo stranu.⁴⁴ Přiměl je k tomu zejména posun strany doleva, který měl na svědomí staronový předseda strany Cyril Svoboda. (LN, 10. 6. 2009) Na začátku října se „bažina“ opět rozrostla. Čtyři poslanci KDU-ČSL vystoupili z klubu a přidali se k nezařazeným.

---

⁴⁰ Obě poslankyně byly v březnu ze Strany zelených vyloučeny a v době hlasování o nedůvěře již byly členkami nově vzniklé Demokratické strany zelených (Právo, 23. 3. 2009).

⁴¹ Později byl vyloučen i z Občanské demokratické strany, Schwippel ji opustil sám (iHNed.cz, 9. 4. 2008).

⁴² Odvolání nejvyšší státní zástupkyně Vesecké, zákaz jízdy kamionů v pátek a přijetí zákona o lobbingu (MfD, 26. 3. 2009).

⁴³ K jejich zrušení viz například Balík (2010).

⁴⁴ Husák, Kalousek, Parkanová a Severa.

Lidovecký klub se zmenšil na devět členů. (HN, 8. 10. 2009) Miroslav Kalousek, představitel pravostředového křídla, v té době již chystal nový politický subjekt. Stranu TOP 09 nechal zaregistrovat na konci června a ustavující sněm, na kterém bylo zvoleno vedení strany, se konal v listopadu. (Havlík 2010: 22) Do konzervativní TOP 09 přešlo několik bývalých lidovců, ale například také František Laudát, bývalý člen ODS, v klubu ODS však zůstal do konce období (iDnes.cz, 9. 6. 2009).

Úřednický kabinet Jana Fischera nakonec vládl až do řádných voleb v roce 2010. Jednalo se o nepolitickou vládu složenou z bezpartijních odborníků, která se ve sněmovně neopírala o přesně vymezenou většinu. Pro podporu vládních návrhů se formovala vždy nová většina. Jak naznačuje Balík (2010: 67), během tohoto období beztak nebylo jasné, kdo představuje opozici a kdo ne. Za takové situace by tedy bylo poněkud složité hledat ve stranách a klubech „přeběhlíky“, z toho důvodu se Fischerovou vládou a období po zrušených předčasných volbách 2009 nebudeme zabývat.

6.3 Shrnutí

Volební období 2006–2009 bylo na přechody oproti tomu předchozímu bohatší, zaznamenali jsme jich třináct. Melčák a Pohanka (ČSSD) byli prvními. „Přeběhlí“ od opozice směrem ven ze strany i z klubu, podporovali vládu, ale zůstali nezařazenými. Argumentovali tím, že jednali jednak v zájmu stability země a jednak na protest proti neúnosným tlakům ze strany ČSSD. Díky nim obdržela druhá Topolánkova vláda důvěru. Další „přeběhlík“ z opozičního tábora Wolf zdůvodnil své jednání tak, že byl rovněž vystaven velkému nátlaku, jenž dokonce nabyl podoby anonymních výhrůžek. Jeho odchod byl také pouze ve směru ven, zůstal nezařazený. Čtvrtého rebela z ČSSD Snítileho mezi „přeběhlíky“ nepočítáme, poslanec hlasoval defektně při prezidentské volbě, za což byl z klubu i ze strany vyloučen, ale až na výjimky se v dalších hlasováních připojoval k ČSSD. V našem rozdělení tak stojí na pomezí „přeběhlíka“ a defektora. Avšak z důvodu, že jeho vyloučení z klubu narušilo sněmovní matematiku, která vychází ze sčítání členů poslaneckých klubů, zařazujeme ho v závěru k ostatním „přeběhlíkům“.

Ve vládní ODS se po delší čas objevovaly názorové spory a nesouhlas s odklonem od programu strany, k čemuž se později přidaly také neshody s vedením klubu. Mezi hlavní kritiky ve straně patřili Raninec, Schwippel a Tlustý. Dva prvně jmenovaní svůj nesouhlasný postoj potvrdili odchodem z klubu, čili „přeběhem“ ven, v PS dále působili jako nezařazení.

Kdežto Tlustý v klubu setrval. V některých otázkách ale zastával defektní stanoviska, svůj rozchod s ODS stvrdil až později, a to svým hlasem pro pád vlády. K tomuto kroku se přidal také Schwippel. Tlustý byl následně vyloučen z klubu.

Koaliční partner Strana zelených procházela vnitřní krizí, jež se odrazila i na vztahu k vládě. Z členů poslaneckého klubu vedly spory o programových bodech, personálních záležitostech a o dalším směřování strany s předsedou strany zejména poslankyně Jakubková a Zubová. Neshody se však nedařilo vyřešit. To se projevovalo v postupně klesající loajalitě k vládě a občasných výhrůžkách o odchodu z klubu či nepodpoření důležitého zákona. Poslankyně svému varování nakonec dostály a z klubu odešly s tím, že chtěly dál hájit program SZ. Ze SZ byly po čase vyloučeny a krátce na to vstoupily do nové Demokratické strany zelených. Jednalo se tedy o přestup dovnitř. K opozici se přiklonily při hlasování o nedůvěře vládě.

V KDU-ČSL se během Topolánkovy vlády neobjevilo žádné „přebíhání“, pouze případy defektního hlasování poslance Hovorky. Avšak po pádu vlády opustila stranu pravicově orientovaná skupinka a později odešla i z klubu. Následně tito poslanci – Husák, Kalousek, Parkanová a Severa – provedli přechod dovnitř vstupem do nově vzniklé TOP 09. Ke konci volebního období tak ve sněmovně bylo zastoupeno sedm stran, namísto původních pěti. Žádný z přechodů ale neovlivnil počet poslaneckých klubů, ani jedna nová strana totiž neměla dostatečný počet členů na vytvoření samostatného klubu. Přestup lidoveckých poslanců nelze z hlediska vztahu k vládě zařadit, protože se odehrál za existence nepolitické vlády.

S nárůstem „přeběhlíků“ narostly i případy politické defekce. U šesti poslanců (Snitilý, Raninec, Schwippel, Tlustý, Jakubková, Zubová) předcházelo defektní hlasování odchodu ze strany, resp. klubu. U sedmi poslanců (Pohanka, Melčák, Wolf, Husák, Kalousek, Parkanová, Severa) se defekce před odchodem z klubu či strany neobjevila. Hovorkova občasná defekce nevyvrcholila přechodem, poslanec zůstal v klubu i ve straně.

Toto období se vyznačovalo poměrně velkým počtem „přeběhlíků“, a to jak ve směru od vlády, tak také od opozice. Postupem času se stupňovaly spory mezi koaličními partnery a vztahy se vyostřovaly i uvnitř stran. Objevilo se vydírání, zastrašování, obviňování z korupce. Jednotlivé poslanecké kluby se začaly rozpadat a Topolánkovi pomáhali schvalovat důležité zákony „přeběhlíci“. S přispěním „přeběhlíků“ pak tato vláda nakonec padla.

7 Závěr

V této práci jsme se zaměřili na výskyt fenoménu „přeběhlictví“ v české politice, konkrétně během dvou volebních období 2002–2006 a 2006–2009. Když nepočítáme Fischerův úřednický kabinet, tak všechny vlády s důvěrou sestavené v těchto letech byly koaliční a složené ze tří stran. Což obnášelo nutnost dojednat mezi partnery různé kompromisy a politické dohody. Pro tyto vlády byla navíc charakteristická velmi těsná sněmovní většina, opíraly se o 101, resp. 100 hlasů. Za takového rozložení sil bylo nezbytné zajistit hlasovací disciplínu a stranickou loajalitu. V případě, že strany tento úkol nezvládly, objevilo se na scéně „přebíhání“ a politická defekce. Tyto jevy se však nevyskytovaly pouze u vládních stran, zkušenosti s nimi měla i opozice. K rozlišení jednotlivých situací jsme použili typologii „přeběhlictví“. V Tabulce 2 je zaznamenán výskyt jednotlivých typů a uvedeni konkrétní aktéři.

Tabulka 2 Výskyt typů přechodů v období 2002–2009

Typ přechodu	Specifikace	2002/06	2006/09
<i>Od vlády</i>	Ze strany	2 Bielez, Vrbík	4 Jakubková, Schwippel, Tlustý, Zubová
	Z klubu	2 Bielez, Vrbík	5 Jakubková, Raninec, Schwippel, Tlustý, Zubová
<i>Od opozice</i>	Ze strany	1 Kott	4 Melčák, Pohanka, Snítily, Wolf
	Z klubu	1 Kott	4 Melčák, Pohanka, Snítily, Wolf
<i>Dovnitř</i>	Do strany	0	6 Husák, Jakubková, Kalousek, Parkanová, Severa, Zubová
	Do klubu	1 Kott	0
<i>Ven</i>	Ze strany	3 Bielez, Kott, Vrbík	12 Husák, Jakubková, Kalousek, Melčák, Parkanová, Pohanka, Severa, Schwippel, Snítily, Tlustý, Wolf, Zubová
	Z klubu	3 Bielez, Kott, Vrbík	13 Husák, Jakubková, Kalousek, Melčák, Parkanová, Pohanka, Raninec, Severa, Schwippel, Snítily, Tlustý, Wolf, Zubová
<i>Počet</i>	Stran	neměnný (5)	5 + 2 DSZ, TOP 09
	Klubů	neměnný (5)	neměnný (5)

Zdroj: Autorka

Jak lze vyčíst z tabulky, častěji se přecházelo od vlády (7) než od opozice (5). Téměř všichni poslanci, kteří odešli ze strany, opustili následně i klub, resp. v opačném pořadí. Výjimkou byl poslanec Raninec, který zůstal ve straně i po odchodu z klubu. Všichni „přeběhlíci“ (16) odešli z poslaneckého klubu a stali se nezařazenými. Jediný poslanec Kott po čase vstoupil do jiného klubu. Šest jich vstoupilo do jiné strany. V průběhu obou období nedošlo ke vzniku nového klubu, ale v období 2006/09 získaly nově zastoupení dvě strany.

V Příloze 1 jsou sepsáni všichni „přeběhlíci“, zaznamenána jejich stranická příslušnost a pozice vůči vládě. Také vidíme, jak to bylo s časovou sousledností mezi odchodem z klubu a strany a jakým způsobem tyto odchody probíhaly. Buď došlo k dobrovolnému opuštění, nebo vyloučení. V posledním sloupci je uvedeno, zda politická defekce předcházela odchodu z klubu, resp. strany, myšleno tedy, zda defekce předcházela tomu prvnímu přechodu. V šesti z šestnácti případů se objevilo defektní hlasování již před odchodem z klubu/strany. Za obě období se vyskytly tři případy, kdy po defekci nenásledoval přechod (Marvanová, Hojdar, Hovorka).

„Přeběhlictví“ ve směru od vlády se objevilo v obou obdobích, v tom prvním vedlo až k rozbití vládní většiny, tyto přechody byly ovšem kompenzovány tím, že „přeběhlíci“ se objevili i v řadách opozice. „Přeběhlictví“ mělo vliv na existenci poslaneckých klubů, Kott svým přechodem zachránil klub Unie svobody před zánikem z důvodu nízkého počtu členů. Ovlivnilo také schvalování některých zákonů. Avšak nejvýznamnější dopady přineslo v období 2006/09, kdy „přeběhlíci“ stáli, jak za vznikem, tak také za pádem vlády.

Co se týče motivací k „přebíhání“, jsme snažili dohledat autentická prohlášení, jimiž politici argumentovali své kroky, avšak pouze na jejich základě nelze hodnotit oprávněnost jednání. Když si poslanci stěžovali na vnitrostranický nátlak či výhrůžky, vedení strany se ohradilo tvrzením, že k ničemu takovému nedošlo. Nemůžeme posoudit, kdo měl pravdu. „Přeběhlíci“ většinou odůvodňovali svůj přestup tím, že se chtěli vrátit k prosazování původního programu, od něhož se jejich strana časem odklonila. Sledovat motivace poslanců je však značně limitováno tím, že se nám stěží kdy podaří nahlédnout za oficiální prohlášení a odhalit skutečné okolnosti „přebíhání“.

Během sledované doby se objevilo na šestnáct případů „přeběhlictví“, což s sebou přineslo i snahy omezit výskyt tohoto jevu. Komunisté přišli s návrhem novelizace Ústavy, s kterým se v mírně pozměněné podobě pokoušeli uspět již dříve a který spočíval v možnosti zbavit „přeběhlíka“ poslaneckého mandátu. Návrh ale přes opakované snahy neprošel.

Strany si tak disciplínu snažily zajistit skrze stanovy strany a poslaneckého klubu, dodatky ke koaličním smlouvám či sepsáním kodexu. Na samém počátku by však měl být zejména zodpovědný výběr kandidátů, jež strana umisťuje na svoji volební kandidátní listinu.

V situaci těsné většiny nabyl hlas „přeběhlíků“ většího významu a aktéři na sebe svým jednáním upoutali mimořádnou pozornost, jaké by se jim za výrazné vládní převahy nedostalo. Zájem o ně projevovaly, jak strany z druhého tábora, tak také média. Je možné, že někteří poslanci o zviditelnění své osoby usilovali. Příčinou nárůstu počtu „přeběhů“ v druhém období mohl být příliš velký tlak na koaliční poslance, který pramenil z menšinového postavení vlády. Poslanec získává ve vyrovnaném rozložení sil neúměrný vliv, což může vést k tomu, že se stane terčem lobbistů, mohlo tomu tak být i u některých „přeběhlíků“.

Nyní již víme, že období 2010–2013 bylo na „přeběhlíky“ velmi bohaté, sledováním tendencí a vývoje tohoto fenoménu by se mohl ubírat i další výzkum.

8 Seznam zkratk

ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSÚ	Český statistický úřad
ČT	Česká televize
HN	Hospodářské noviny
JŘPS	Jednací řád Poslanecké sněmovny
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LN	Lidové noviny
MfD	Mladá fronta DNES
ODS	Občanská demokratická strana
PS PČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
SZ	Strana zelených
US-DEU	Unie svobody – Demokratická unie

9 Seznam tabulek

Tabulka 2 Typologie „přeběhlictví“

Tabulka 2 Výskyt typů přechodů v období 2002–2009

10 Seznam příloh

Příloha 1 Soupis všech „přeběhlíků“

11 Seznam použité literatury a zdrojů

11.1 Odborná literatura

1. Balík, Stanislav. 2010. „Neuskutečněné předčasné volby 2009.“ In: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Stanislav, Balík et al. Brno: CDK, 39–68.
2. Čaloud, Dalibor et al. 2006. „Politické strany a jejich systém v období 2002–2006.“ In: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006*. Eds. Dalibor, Čaloud et al. Brno: CDK, 7–25.
3. Černý, Ondřej. 2006. „Koaliční vládnutí v České republice ve volebním období 2002–2006 (mýty a skutečné koalice v Poslanecké sněmovně).“ In: *Koalice a koaliční vztahy České republiky v evropském kontextu*. Ladislav, Cabada et al. Plzeň: Aleš Čeněk, 84–108.
4. Desposato, Scott W. 2006. „Parties for Rent? Ambition, Ideology, and Party Switching in Brazil's Chamber of Deputies.“ *American Journal of Political Science* 50, č. 1, 62–80.
5. Fiala, Petr a Mikš, František. 2006. „ODS a opoziční smlouva.“ In: *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991–2006*. Ed. Stanislav, Balík. Brno: CDK, 38–65.
6. Filip, Jan. 2006. „Poznámky k prostředkům boje s korupcí z hlediska ústavního práva.“ In: *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Eds. Břetislav, Dančák a Vít, Hloušek a Vojtěch, Šimíček. Brno: Masarykova univerzita, MPÚ, 115–127.
7. Giannetti, Daniela a Laver, Michael. 2001. „Party System Dynamics and the Making and Breaking of Italian Governments.“ *Electoral Studies* 20, č. 4, 529–553.
8. Havlík, Vlastimil. 2010. „Politické strany a jejich systém v letech 2006–2010.“ In: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Stanislav, Balík et al. Brno: CDK, 11–38.

9. Havlík, Vlastimil. 2011. „Česká republika.“ In: *Koaliční vládnutí ve střední Evropě: (1990–2010)*. Stanislav, Balík. Brno: Masarykova univerzita, MPÚ, 39–90.
10. Heller, William B. a Mershon, Carol. 2005. „Party Switching in the Italian Chamber of Deputies, 1996-2001.“ *The Journal of Politics* 67, č. 2, 536–559.
11. Heller, William B. a Mershon, Carol. 2009. *Political Parties And Legislative Party Switching*. New York: Palgrave Macmillan.
12. Hloušek, Vít a Kopeček, Lubomír. 2012. *Záchrana státu?: úřednické a polopolitické vlády v České republice a Československu*. Brno: Barrister & Principal.
13. Janda, Kenneth. 2009. „Laws Against Party Switching, Defecting, or Floor-Crossing in National Parliaments.“ Paper prezentovaný na World Congress of the International Political Science Association, Santiago, Chile (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.partylaw.leidenuniv.nl/uploads/wp0209.pdf>
14. Just, Petr. 2012. „Praxe demokratického vládnutí a vývoj vládních koalic v ČR.“ In: *Česká demokracie po roce 1989*. Jan, Bureš et al. Praha: Grada, 379–425.
15. Kato, Junko a Yamamoto, Kentaro. 2009. „Competition for Power: Party Switching and Party System Change in Japan.“ In: *Political Parties and Legislative Party Switching*. Ed. William B., Heller a Carol, Mershon. New York: Palgrave Macmillan, 233–264.
16. Klíma, Michal. 1998. „Consolidation and Stabilization of the Party System in the Czech Republic.“ *Political Studies* 46, č. 3, 492–510.
17. Kopeček, Lubomír. 2010. *Éra nevinnosti: česká politika 1989-1997*. Brno: Barrister & Principal.
18. Kreuzer, Marcus a Pettai, Vello. 2003. „Patterns of Political Instability: Affiliation Patterns of Politicians and Voters in Post-Communist Estonia, Latvia, and Lithuania.“ *Studies in Comparative International Development* 38, č. 2, 76–98.
19. Nokken, Timothy P. 2009. „Party Switching and the Procedural Party Agenda in the US House of Representatives.“ In: *Political Parties and Legislative Party Switching*. Ed. William B., Heller a Carol Mershon. New York: Palgrave Macmillan, 81–108.
20. Pečinka, Bohumil. 2003. „Slabosti české vlády.“ *Revue politika* 1, č. 2 (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://revuepolitika.cz/clanky/759/slabosti-ceske-vlady>
21. Říchová, Blanka. 2000. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál.
22. Sartori, Giovanni. 2001. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha: Sociologické nakladatelství.

23. Shabad, Goldie a Slomczynski, Kazimierz M. 2004. „Inter-Party Mobility among Parliamentary Candidates in Post-Communist East Central Europe.“ *Party Politics* 10, č. 2, 151–176.
24. Syllová, Jindřiška et al. 2008. *Parlament České republiky*. Praha: Linde.
25. Šaradín, Pavel. 2002. „Vznik vládní koalice.“ In: *Volby 2002: analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny*. Ed. Pavel, Šaradín. Olomouc: Periplum, 117–119.
26. Šimral, Vít. 2007. *Politická defekce: Úvod do studia a výzkum v zemích Visegrádské čtyřky*. Nepublikovaný text, psaný do soutěže.
27. Thames, Frank C. 2007. „Searching for the Electoral Connection: Parliamentary Party Switching in the Ukrainian Rada, 1998-2002.“ *Legislative Studies Quarterly* 32, č. 2, 223–256.
28. Vodička, Karel a Cabada, Ladislav. 2011. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál.
29. Wintr, Jan. 2010. *Česká parlamentní kultura*. Praha: Auditorium.

11.2 Ostatní zdroje

1. Aktuálně.cz, 7. 12. 2006. „Prohlášení Konstruktivní platformy“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=304529>
2. Aktuálně.cz, 8. 12. 2006. „Jedna strohá věta. Melčák opustil ČSSD“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=303229&tro2_0_0
3. Constitution of the Portuguese Republic. Aktuální znění (cit. 2013-12-01). Dostupné z: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=5452>
4. Český rozhlas 6, 11. 6. 2008. „Problémy koaliční vlády“ [přepis rozhlasové relace].
5. ČT 1, 7. 1. 2007. *Otázky Václava Moravce* [online video]. (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1126672097-otazky-vaclava-moravce/207411030500107/>
6. ČT 1, 29. 4. 2012. *Otázky Václava Moravce* [online video]. (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126672097-otazky-vaclava-moravce/212411030500429/video/>
7. ČT 24, 18. 2. 2013. „VV zahájily právní kroky proti Peake. Chtějí odškodnění za přeběhlictví“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/>

215739-vv-zahajily-pravni-kroky-proti-peake-chteji-odskodneni-za-prebehlictvi/

8. HN, 17. 1. 2007. „Topolánek dal Paroubkovi mat.“
9. HN, 22. 8. 2007. „Vřava v sále, bušení do stolů, reforma prošla.“
10. HN, 27. 10. 2003. „Hojdar se vrací do klubu sociálních demokratů.“
11. HN, 4. 1. 2007. „Přeběhlíci, kterých je dobré si vážit“.
12. HN, 4. 6. 2008. „Den, kdy vláda ztratila většinu.“
13. HN, 5. 3. 2004a. „Vrbík více kritizoval, než tvořil.“
14. HN, 5. 3. 2004b. „Vrbík chce vyprovokovat Unii, vládu podrží.“
15. HN, 8. 10. 2009. „Šéf lidovců vyhnal kalouskovce z klubu.“
16. iDnes.cz, 1. 11. 2005. „Dokument: Plné znění etického kodexu poslance“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/dokument-plne-zneni-etickeho-kodexu-poslance-fa2-/domaci.aspx?c=A051101_154458_prilohy_pat
17. iDnes.cz, 10. 2. 2007. „ČSSD vyloučila vzpurného poslance Melčáka“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/cssd-vyloucila-vzpurneho-poslance-melcaka-f2g-/domaci.aspx?c=A070210_110105_domaci_jan
18. iDnes.cz, 2004–2005. „Jak se vyvíjela korupční aféra Kořistka“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/domaci.aspx?y=domaci%2Fkoristka.htm>
19. iDnes.cz, 25. 10. 2006. „Údajný ‚hráč‘ Pohanka odešel od poslanců ČSSD“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/udajny-hrac-pohanka-odesel-od-poslancu-cssd-fkn-/domaci.aspx?c=A061025_092849_domaci_klu
20. iDnes.cz, 30. 7. 2004. „Dokument: Koaliční smlouva“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/dokument-koalicni-smlouva-dc8-/domaci.aspx?c=A040730_134347_domaci_mhk
21. iDnes.cz, 4. 9. 2008. „Poslanec Morava z ODS chtěl vydírat rebelku Zubovou“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/poslanec-morava-z-ods-chtel-vydirat-rebelku-zubovou-fyy-/domaci.aspx?c=A080904_172722_domaci_ton
22. iDnes.cz, 6. 6. 2008. „Jakubková a Zubová pohrozily odchodem z klubu zelených“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/jakubkova-a-zubova-pohrozily-odchodem-z-klubu-zelenych-pil-/domaci.aspx?c=A080606_115648_domaci_klu
23. iDnes.cz, 9. 6. 2009. „Za Kalouskem odešli Parkanová a Severa, posílit ho chce i Laudát z ODS“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/za-kalouskem-odesli->

- parkanova-a-severa-posilit-ho-chce-i-laudat-z-ods-1gp-/domaci.aspx?c=A090609_085554_domaci_jw
24. iDnes.cz, 9. 9. 2008. „Rebelové v ODS: Jsme v šoku, že šli i po nás“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rebelove-v-ods-jsme-v-soku-ze-sli-i-po-nas-fd8-/domaci.aspx?c=A080909_105813_domaci_adb
25. iHNed.cz, 19. 6. 2007. „Tlustý zakládá platformu v ODS, Topolánka ale zatím prý podrží“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-21435250-tlusty-zaklada-platformu-v-ods-topolanka-ale-zatim-pry-podrzy>
26. iHNed.cz, 9. 4. 2008. „Rakovnická ODS zrušila členství Vlastimila Tlustého ve straně“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-36685970-rebelujici-poslanec-vlastimil-tlusty-byl-vyloucen-z-ods>
27. LN, 19. 9. 2002. „Dodatek koaliční dohody je hotov. Jeho podpisem špičky koaličních stran zažehnaly vládní krizi.“
28. LN, 27. 10. 2003. „Poslanec Hojdar se vrací do klubu ČSSD.“
29. LN, 6. 3. 2004. „Bielez: ČSSD neumí vládnout v koalici.“
30. LN, 21. 2. 2008. „Snítily si mandát vzít nenechá.“
31. LN, 30. 6. 2008. „Paroubek mě vydíral.“
32. LN, 25. 3. 2009. „„Zlomil“ ho postoj zelených poslankyň.“
33. LN, 10. 6. 2009. „Kalousek získává posily do své strany.“
34. MfD, 20. 9. 2003. „Místo Marvanové přichází její spojenec.“
35. MfD, 14. 10. 2003. „Poslanec Kott sám odešel z klubu ODS.“
36. MfD, 8. 7. 2004. „Bielez: Začnu znovu v novém dresu.“
37. MfD, 26. 10. 2006. „Proč zběhl Pohanka?“
38. MfD, 27. 11. 2006. „Co odhalila skrytá kamera.“
39. MfD, 9. 1. 2007. „Klaus jmenuje Topolánkovu vládu č. 2.“
40. MfD, 18. 2. 2008. „Podpořil Klause, má být vyloučen z ČSSD.“
41. MfD, 16. 8. 2008. „Jediný zběh, který zatím hlasuje s ČSSD – Evžen Snítily.“
42. MfD, 3. 12. 2008. „Přišel, zvedl ruku a utíkal pryč.“
43. MfD, 26. 3. 2009. „Jak málo chybělo k záchraně vlády.“
44. Parliament of Australia. 2005. *Crossing the floor in the Federal Parliament 1950—August 2004*. Australia: Parliamentary library (cit. 2013-11-29). Dostupné z:

<http://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/search/display/display.w3p;query=Id:%22library/prspub/31KH6%22>

45. Právo, 22. 9. 2003. „Rebelka na čas vyklidila pole.“
46. Právo, 5. 3. 2004. „Jsem si jist, že nepodpořím tři vládní zákony.“
47. Právo, 30. 6. 2004. „Poslanecký klub US-DEU zanikl.“
48. Právo, 2. 7. 2004a. „Kottův vstup už klub US-DEU nezachrání.“
49. Právo, 2. 7. 2004b. „Podpořím vládu, která nebude jen udržovací.“
50. Právo, 2. 2. 2006. „Etický kodex už podepsali skoro všichni kandidáti ČSSD“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.pravo.cz/archiv/20060202/p028a06f.php>
51. Právo, 22. 12. 2006. „Topolánek dostal od Klause košem.“
52. Právo, 22. 1. 2007. „Šéf ČSSD volá po zákonu proti přeběhlíkům“.
53. Právo, 23. 6. 2008. „ČSSD přišla s Wolfem už o čtvrtého poslance.“
54. Právo, 18. 9. 2008. „Schwippel opustil poslanecký klub ODS.“
55. Právo, 24. 11. 2008. „Jakubková a Zubová opustily klub zelených.“
56. Právo, 23. 3. 2009. „Zubová ve vedení zelené trustrany, Jakubková členkou.“
57. PS PČR, 2. 4. 1997. *Poslanecký návrh zákona* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t017100.htm>
58. PS PČR, 2. 5. 1997. *Stanovisko vlády* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t017101.htm>
59. PS PČR, 9. 7. 1997a. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=9710>
60. PS PČR, 9. 7. 1997b. *Stenoprotokol* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/012schuz/s012060.htm>
61. PS PČR, 1. 4. 2005. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=38766>
62. PS PČR, 3. 10. 2006. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=43953>
63. PS PČR, 5. 12. 2007a. *Hlasování* (cit. 2013-12-04). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=46345>
64. PS PČR, 5. 12. 2007b. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=46289>

65. PS PČR, 8. 2. 2007. *Poslanecký návrh zákona* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=146&CT1=0>
66. PS PČR, 12. 3. 2007. *Stanovisko vlády* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=146&ct1=1>
67. PS PČR, 6. 6. 2008. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=47426>
68. PS PČR, 10. 12. 2008. *Hlasování* (cit. 2013-12-04). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=48477&l=cz>
69. PS PČR, 7. 4. 2009. *Poslanecký návrh zákona* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=795&CT1=0>
70. PS PČR, 7. 6. 2009. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=49812>
71. PS PČR, 24. 3. 2009. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=49203>
72. PS PČR, 24. 3. 2009b. *Stenoprotokol* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/053schuz/s053023.htm#r1>
73. PS PČR, 24. 8. 2004a. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=36419>
74. PS PČR, 24. 8. 2004b. *Stenoprotokol* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/034schuz/s034041.htm>
75. PS PČR, 25. 4. 2007a. *Stenoprotokol* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/014schuz/s014068.htm>
76. PS PČR, 25. 4. 2007b. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=45191>
77. PS PČR, 26. 9. 2003. *Stenoprotokol* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/020schuz/s020137.htm>
78. PS PČR, 31. 10. 2006. *Pozměňovací a jiné návrhy* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=19&ct1=3>
79. PS PČR, 13. 5. 2005. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=38995>
80. PS PČR, 15. 10. 1998. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=12680>

81. PS PČR, 17. 7. 1998. *Poslanecký návrh zákona* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=11&CT1=0>
82. PS PČR, 18. 3. 2008. *Poslanecký návrh zákona* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=461&CT1=0>
83. PS PČR, 19. 1. 2007a. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=44767>
84. PS PČR, 19. 1. 2007b. *Stenoprotokol* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/009schuz/s009048.htm>
85. PS PČR, 20. 6. 2007. *Stenoprotokol* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/017schuz/s017002.htm>
86. PS PČR, 21. 3. 2012. *Poslanecký návrh zákona* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=640&CT1=0>
87. PS PČR, 22. 4. 2004. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=35730>
88. PS PČR, 22. 10. 2008. *Hlasování* (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=47953>
89. PS PČR, 22. 10. 2008. *Hlasování* (cit. 2013-12-04). Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=47953>
90. Radio Praha, 30. 6. 2004. „Jsou mladí a chtějí kariéru?!‘ Bielez a Vrbík odešli z klubu US-DEU“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/jsou-mladi-a-chteji-karieru-bielez-a-vrbik-odesli-z-klubu-us-deu>
91. Střední Čechy, 5. 3. 2004. „Část unionistů volá po změně vedení.“
92. Svobodná Evropa, 13. 9. 2002. „Sněmovna neschválila vládní daňová opatření“ [přepis rozhlasové relace].
93. The New Zealand Herald, 23. 10. 2005. „Maori Party vote vital to save ‚waka-jumping act“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=10351637
94. Týden, 23. 11. 2007. „Krise zelených ohrožuje hlasování o rozpočtu“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://m.tyden.cz/rubriky/domaci/krize-zelenych-ohrozuje-hlasovani-o-rozpocetu_31880.html

95. Týden.cz, 24. 3. 2009. „Tlustého vyloučili z klubu, čeká ho i vyhazov z ODS“ (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/tlusteho-vyloučili-z-klubu-ceká-ho-i-vyhazov-z-ods_111515.html
96. Ústava ČR. Aktuální znění (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
97. Ústava ČSSR (cit. 2013-11-29). Dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1960.html
98. Volební server ČSÚ. Český statistický úřad (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.volby.cz/>
99. Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny (cit. 2013-11-29). Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/1995/90.html>

Příloha 1 Soupis všech „přeběhlíků“

Volební období	Pozice strany	Strana	Poslanec	Klub	Odchod z klubu	Kdy	Vstup do jiného klubu	Odchod ze strany	Kdy	Vstup do jiné strany	Předcházela defekce
2002/2006	opoziční	ODS	Petr Kott	ODS	opustil	10/2003	Nezař.	vyločen	10/2003		ne
				Nezař.	opustil	07/2004	US-DEU				
	vládní	US-DEU	Tomáš Vrbík	US-DEU	opustil	07/2004	Nezař.	opustil	03/2004		ne
2006/2009	opoziční	ČSSD	Marian Bielesz	US-DEU	opustil	07/2004	(vzdal se)	opustil	03/2004		ne
			Michal Pohanka	ČSSD	opustil	10/2006	Nezař.	opustil	10/2006		ne
						12/2008	(vzdal se)				
			Miloš Melčák	ČSSD	opustil	12/2006	Nezař.	vyločen	02/2007		ne
	vládní	ČSSD	Evžen Snítily	ČSSD	vyločen	02/2008	Nezař.	vyločen	03/2008		ano
			Petr Wolf	ČSSD	opustil	06/2008	Nezař.	opustil	06/2008		ne
		ODS	Juraj Raninec	ODS	opustil	09/2008	Nezař.	zůstal			ano
			Jan Schwippel	ODS	opustil	09/2008	Nezař.	opustil	04/2009		ano
			Vlastimil Tlustý	ODS	vyločen	03/2009	Nezař.	opustil	04/2009		ano
		SZ	Věra Jakubková	SZ	opustila	11/2008	Nezař.	vyločena	03/2009	DSZ	ano
			Olga Zubová	SZ	opustila	11/2008	Nezař.	vyločena	03/2009	DSZ	ano
		KDU-ČSL	Jan Husák	KDU-ČSL	opustil	10/2009	Nezař.	opustil	06/2009	TOP 09	ne
			Miroslav Kalousek	KDU-ČSL	opustil	10/2009	Nezař.	opustil	06/2009	TOP 09	ne
			Vlasta Parkanová	KDU-ČSL	opustila	10/2009	Nezař.	opustila	06/2009	TOP 09	ne
			Pavel Severa	KDU-ČSL	opustil	10/2009	Nezař.	opustil	06/2009	TOP 09	ne

Zdroj: Autorka

Anotace

Práce se zabývá výskytem fenoménu „přeběhlictví“ v české politice během dvou volebních období 2002–2006 a 2006–2009. Okrajově se věnuje také politické defekci, tedy hlasování v rozporu se stranickou linií, která s „přeběhlictvím“ může souviset. V textu je využita adaptovaná typologie přechodů, do jejíhož rámce jsou zasazeny poznatky z obou období a zaznamenána četnost jednotlivých typů přechodů. Práce se zaměřuje na důsledky, které „přeběhlictví“ přineslo, možné motivace aktérů a způsoby, jak přestupům zabránit nebo jejich výskyt alespoň omezit. Ukázalo se, že se „přeběhlictví“ objevilo v obou obdobích a to jak ve směru od vlády, tak také od opozice. Poslanci většinou s odchodem ze strany odešli i z poslaneckého klubu strany. V druhém období byl zaznamenán nárůst přechodů.

Klíčová slova: přeběhlictví, politická defekce, česká politika, těsná vládní většina, poslanecká sněmovna

Annotation

This work is concerned with the phenomenon of party switching in Czech politics in two legislative terms of 2002–2006 and 2006–2009. It also touches upon the problem of political defection, that is, voting against the general line of the party, which is a phenomenon that can be related to “party switching”. In the work is used an adaptation of a typology of switching, which incorporates information about switches within both the legislative terms and includes incidence of switching. This work focuses on the consequences “party switching” brought, on possible motivation of actors, and ways to prevent switching or at least limit its incidence. It has been shown that “party switching” occurred in both of the examined terms, both from the government and from opposition. In most cases, those deputies who left a party have also left a deputy club of the party. In the second term there has been registered growth in number of switches.

Keywords: party switching, political defection, Czech politics, narrow majority, Chamber of Deputies